

Ярина Квасецька

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЛЯ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ: історичний аспект

Ярина Квасецька

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА
ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЛЯ
НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ
ЗЕМЛЯХ: історичний аспект

М о н о г р а ф і я

Чернівецька державна вчительська семінарія – «...се справді не одна школа, а ціла педагогічна фабрика з різними школами під одним дахом, одним зарядом. У великім, досить вигіднім будинку посеред садів були до осені 1909 р., з одного боку, хлоп'яча школа вправ, два приготовляючі курси і чотири роки мужесьького семінара, а з другого боку – дівоча школа вправ і приготовляючі курси та жіночий семінар,.. а є ще тут і фребелівська школа, де виховує ся щороку по 40 дітей, а практикує все з кільканадцять кандидаток».

Осип Маковей

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Ярина Квасецька

ПРО РОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА
ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЛЯ
НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ:
історичний аспект

МОНОГРАФІЯ

Чернівці
Зелена Буковина
2017

УДК 37.091:378:373.2(477.8) 35"18"/1-50"19"

ББК 74.03(2У):74.58:74.2

К 32

*Рекомендовано до друку ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 12 від 28 листопада 2016 р.)*

Рецензенти:

О. М. Отич – доктор педагогічних наук, професор, директор Науково-дослідного інституту ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України;

М. Г. Іванчук – доктор психологічних наук, професор кафедри педагогіки та методики початкової освіти, завідувач відділу навчально-методичної роботи моніторингу якості підготовки фахівців Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Н. О. Філіпчук – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу змісту та організації педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

Квасецька Я. А.

К 32 Професійна підготовка вихователів дошкілля на західноукраїнських землях: історичний аспект / Ярина Андріївна Квасецька: монографія. – Чернівці: Зелена Буковина, 2017. – 352 с.

ISBN 978–966–8410–64-7

У монографії представлено результати ретроспективного аналізу історичних культурно-освітніх умов зародження і розвитку дошкільного виховання та професійної підготовки вихователів дошкільних закладів на західноукраїнських землях (Галичина, Буковина і Закарпаття). З'ясовано особливості формування системи педагогічних навчальних закладів з підготовки вихователів, організаційні засади функціонування жіночих учительських семінарій і фребелівських курсів стаціонарної та заочної (екстернатної) форми, семінарій для вихователів дошкілля. Розкрито зміст теоретичного навчання і практики, їх взаємозв'язок та значення у фаховому становленні майбутніх вихователів дошкільних закладів. Визначено педагогічну доцільність та форми впровадження історичних здобутків у сучасну педагогічну практику.

Для викладачів і студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Дошкільна освіта», педагогів дошкільних навчальних закладів, а також тих, хто прагне пізнати історичні особливості становлення національної системи освіти.

УДК 37.091:378:373.2(477.8) 35"18"/1-50"19"

ББК 74.03(2У):74.58:74.2

ISBN 978–966–8410–64-7

© Квасецька Я. А., 2017

© Зелена Буковина, 2017

МІСТ

ВСТУП	7
Розділ 1.	
ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЗАРОДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ	15
1.1. Особливості походження і трактування базових понять дослідження.....	16
1.2. Створення і розвиток мережі закладів дошкільного виховання у Галичині, на Буковині і Закарпатті	29
1.3. Становлення суспільних і науково-теоретичних поглядів на особистісні якості і професійну підготовку вихователів дошкілля	88
Розділ 2.	
РОЗВИТОК СИСТЕМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ З ПІДГОТОВКИ ДОШКІЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ ХІХ – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.	117
2.1. Професійна підготовка вихователів дошкільних закладів у жіночих учительських семінаріях Галичини, Буковини і Закарпаття	118
2.2. Підготовка майбутніх вихователів на фребелівських курсах при жіночих учительських семінаріях	145
2.3. Охоронкові семінарії, семінарії для вихователів дошкілля і курси для вихователів сезонних дошкільних закладів у Галичині в 20–30-х роках ХХ ст.	165

Розділ 3.

ЗМІСТ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ ХІХ – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.	181
3.1. Зміст професійної підготовки вихователів дошкільних закладів у Західній Україні	182
3.2. Зв'язок теоретичного навчання і практики у професійній підготовці вихователів дошкільця	214
3.3. Впровадження історичного досвіду професійної підготовки майбутніх вихователів на західноукраїнських землях у сучасних вищих педагогічних навчальних закладах	249
ВИСНОВКИ	265
ОКРЕМІ ДАТИ З ІСТОРІЇ ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ І ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДОШКІЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ	271
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	291
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	335
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК.....	336
ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК	344
SUMMARY	350

ВСТУП

В умовах пошуку ефективних шляхів розвитку національної освіти актуалізується необхідність вивчення досвіду професійної підготовки фахівців, що працюють з дітьми дошкільного віку. Безумовний інтерес становить досвід, напрацьований в Західній Україні в останню третину ХІХ – першій половині ХХ ст., де дошкільна педагогічна освіта здійснювалася під впливом західноєвропейської культурно-освітньої традиції. Дослідження становлення і розвитку професійної підготовки вихователів дошкільних закладів, ретроспективний аналіз її форм і методів, виокремлення раціональних педагогічних ідей досвіду її організації має слугувати удосконаленню підготовки педагогічних працівників дошкільних закладів на сучасному етапі розвитку національної освіти.

До вивчення педагогічного досвіду минулого спонукають нові умови соціально-політичного та культурно-освітнього життя в Україні, що визначено Конституцією України (1996 р.), законами України «Про освіту» (1991 р.), «Про дошкільну освіту» (2001 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), постановами Кабінету Міністрів України «Про Державну національну програму «Освіта» («Україна ХХІ століття») (1993 р.), «Про затвердження Положення про дошкільний навчальний заклад» (2003 р.), Державним стандартом дошкільної освіти України «Базовий компонент дошкільної освіти в Україні» (нова редакція, 2012 р.). На важливості розширення діапазону історико-педагогічної проблематики досліджень, зокрема щодо розвитку системи професійної підготовки кадрів для дошкільного виховання, орієнтують Національна доктрина розвитку освіти (2002 р.), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013 р.) та ін.

Становлення дошкільного виховання і системи підготовки педагогічних кадрів до роботи в дитячих установах на західноукраїнських землях (Галичина, Буковина і Закарпаття) відбувалося в особливих соціально-культурних умовах, що склалися внаслідок перебування цих регіонів у складі Австро-Угорської імперії. Це знайшло своє відображення в своєрідних підходах до організації навчально-виховного процесу, розв'язання важливих організаційно-педагогічних завдань, які не втратили своєї актуальності і нині. Це, зокрема, співвідношення теоретичної і практичної підготовки, функціонування різнотипних педагогічних закладів, медико-гігієнічна і естетична підготовка майбутніх вихователів тощо.

Історіографічний аналіз літератури з проблеми становлення та розвитку професійної підготовки вихователя дошкільних установ дає змогу виокремити *три основні групи* праць. До *першої групи* належать праці вітчизняних та зарубіжних дослідників, які в різний час вивчали питання педагогічної освіти дошкільних фахівців, висвітлювали науково-теоретичні погляди на особистісні якості та професійну підготовку вихователів, на форми та зміст навчання й виховання дітей дошкільного віку (Й. Вертгаймер, С. Вілдершпін, О. Духнович, Я.-А. Коменський, П. Лесгафт, К. Малицька, М. Монтессорі, Й.-Ф. Оберлін, Р.-В. Оуен, Й.-Г. Песталоцці, С. Русова, Я.-В. Свобода, Г. Сковорода, І. Сікорський, К. Ушинський, Ф.-В. Фребель, Л. Хімані, Л. Ясінчук та ін.).

Питання розвитку педагогічної думки, боротьби громадськості за демократизацію і національний характер освіти на західноукраїнських землях австро-угорського та інших періодів аналізують Н. Андрійчук, М. Барна, З. Борисова, С. Вдович, О. Велемець, В. Верига, М. Галай, Т. Завгородня, А. Ігнат, Л. Кобилянська, І. Курляк, О. Любар, Г. Маслій, О. Пенішкевич, І. Петрюк, В. Росул, І. Руснак, С. Сірополко, В. Смаль, Б. Ступарик, Л. Тимчук, А. Штефан та ін.

Проблеми професійної підготовки педагогічних кадрів досліджували І. Бех, С. Гончаренко, І. Зязюн, Н. Лисенко,

Л. Лук'янова, Н. Ничкало, М. Олійник, О. Отич, О. Сухомлинська, Г. Філіпчук, Н. Філіпчук та ін. Значний внесок у модернізацію змісту дошкільньої освіти здійснили Л. Артемова, А. Богуш, Е. Вільчковський, О. Кононко, Т. Поніманська, М. Стельмахович та ін.

До *другої групи* віднесено праці, що стосуються розвитку дошкільнього виховання в Україні. Це питання досліджували С. Абрамсон, Л. Батліна, П. Дутчак, Ю. Калічак, І. Улюкаєва. Висвітленню діяльності українських жіночих товариств, які були організаторами перших дитячих дошкільних закладів, та аналізу змісту, форм і методів навчально-виховної роботи з дошкільниками присвятили свої дослідження Г. Білавич, Н. Гарань, Д. Герцюк, О. Гнатчук, О. Коваленко, Л. Потапюк та ін.

Праці, віднесені до *третьої групи*, стосуються проблеми створення і розвитку мережі навчальних закладів з підготовки дошкільних фахівців, формування організаційно-методичних засад їх діяльності, змісту і форм професійної підготовки. Цим проблемам присвячені дослідження з питань професійної підготовки фахівців з дошкільнього виховання в Наддніпрянській Україні (С. Попиченко, В. Сергеева, Т. Слободянюк), у Галичині (С. Івах, З. Нагачевська), на Закарпатті (Г. Реґо). Історичні аспекти теорії і практики дошкільньої освіти, розвитку фізичного, естетичного та трудового виховання дітей, впливу дитячих ігор на розвиток дошкільнят розглядали І. Адамек, О. Бондар, О. Донченко, Н. Кирста, Н. Лазарович, М. Мельничук, Т. Панюк, Т. Садова, Т. Філіонова та ін.

Означену проблему досліджували також зарубіжні автори – Н. Арапова, Л. Парамонова, Н. Пічугіна (Н. Пичугина), К. Бальтрушат (С. Baltruschat), М. Бергер (М. Berger), В. Бобровська-Новак (W. Bobrowska-Nowak), Р. Бурковічова (R. Burkovičová), М. Григоровіца (М. Grigoroviță), М. Гарі (М. Gary), М. Кельнер (М. Kellner), Р. Куруц (R. Kurucz), Е. Лантош (E. Lantos), Ф. Моркес (F. Morkes), М. Подгаєцька (М. Podhajeska), А. Самсель (А. Samsel), Б. Сандлер (В. Sandler), К. Унгуряну (С. Ungureanu) та ін.

Теоретичний аналіз проблеми професійної підготовки вихователів дошкільних установ в Україні у ХІХ – першій половині ХХ століття допоміг виявити суперечності між педагогічною цінністю історичного досвіду професійної підготовки фахівців дошкільного виховання на західноукраїнських землях останньої третини ХІХ – першої половини ХХ ст. та недостатньою дослідженістю історико-педагогічних умов її становлення і розвитку в означений період; потребами суспільства в компетентних, культурно, духовно й творчо розвинених фахівцях дошкільного виховання і неспроможністю сучасної системи професійної підготовки майбутніх вихователів їх задовольнити; спрямованістю вітчизняної дошкільної освіти на інтегрування до європейського культурно-освітнього простору і недостатнім урахуванням у практичній діяльності історичного досвіду діалогу культур, накопиченого у Галичині, на Буковині й Закарпатті.

Стан дослідженості проблеми професійної підготовки вихователів дошкільних установ у педагогічних навчальних закладах на західноукраїнських землях дає підстави стверджувати, що її вивчення було фрагментарним, крім того, бракує праць, у яких би здійснювалося комплексне узагальнення напрацьованого досвіду.

Теоретичну основу нашого дослідження становлять наукові положення щодо сутності педагогічної науки (Й. Вертгаймер, С. Вілдершпін, Я.-А. Коменський, М. Монтессорі, Й.-Г. Песталоцці, С. Русова, І. Сікорський, Ф.-В. Фребель, К. Ушинський); філософії освіти (І. Бех, І. Зязюн, В. Кремень, Г. Філіпчук); освіти дорослих (О. Аніщенко, Л. Лук'янова, Л. Сігасва); професійно-педагогічної підготовки (С. Гончаренко, О. Лавріненко, М. Олійник, О. Отич, Н. Ничкало, О. Семенов, М. Солдатенко, О. Сухомлинська, О. Тринус, Н. Філіпчук, Л. Хомич); модернізації дошкільної освіти (Л. Артемова, А. Богуш, Е. Вільчковський, О. Кононко, М. Олійник, Т. Поніманська, М. Стельмахович); історії розвитку дошкільної освіти (С. Абрамсон, Л. Батліна, П. Дутчак, Ю. Калічак,

З. Нагачевська, Г. Рего, І. Улюкаєва); впливу жіночих громадських товариств на зародження дошкільного виховання (Г. Білавич, Н. Гарань, Д. Герцюк, О. Гнатчук, С. Івах, Л. Потапюк); змісту та організації професійної підготовки майбутніх вихователів (Н. Лисенко, С. Попиченко, В. Сергєєва, Т. Слободянюк, О. Федій); теорії та практики навчання дітей в дошкільних закладах (І. Адамек, О. Бондар, О. Донченко, Н. Кирста, О. Коваленко, Н. Лазарович, М. Мельничук, Т. Панюк, Т. Садова, Т. Філіонова).

Хронологічні межі дослідження визначено з урахуванням особливостей розвитку дошкільної освіти на західноукраїнських землях (остання третина ХІХ – перша половина ХХ століття). *Нижня межа* – 1869 р. – зумовлена прийняттям шкільного закону для народних шкіл від 14. 05. 1869 р., згідно з яким були створені нові навчальні заклади – жіночі вчительські семінарії і розпочалася професійна підготовка вихователів дошкільних установ. *Верхня межа* – 1945 р. – зумовлена суспільно-політичними і культурно-освітніми змінами у зв'язку із входженням західноукраїнських земель Галичини (1939 р.), Буковини (1940 р.) та Закарпаття (1945 р.) до складу УРСР і організацією підготовки вихователів на базі педагогічних училищ (постанова Народної ради Закарпатської України «Про реформу системи освіти на Закарпатській Україні» від 3. 07. 1945 р.).

Територіальні межі дослідження охоплюють західноукраїнські землі (Галичина, Буковина і Закарпаття), які в останню третину ХІХ – на початку ХХ ст. перебували у складі Австро-Угорської імперії, а у 20–30-х роках ХХ ст. належали відповідно до Польщі, Румунії і Чехо-Словаччини. Частина західноукраїнських земель (Волинь) з 1793 року була під владою Російської імперії і тому в досліджуваній період мала відмінні суспільно-політичні і соціокультурні умови, зокрема у сфері дошкільної освіти.

Досягненню мети наукового дослідження й розв'язанню поставлених завдань сприяло використання відповідних *методів дослідження*, а саме:

загальнонаукові методи (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація) як основні засоби вивчення наукових джерел, побудови поняттєво-категорійного апарату дослідження, з'ясування чинників зародження та розвитку професійної підготовки вихователів дошкільних установ;

конкретно-наукові методи – історико-педагогічний (ретроспективний, логіко-системний, хронологічно-структурний, зіставно-порівняльний аналіз) з метою виявлення історико-педагогічних явищ, фактів, провідних педагогічних ідей освітніх і культурних діячів, які вплинули на розвиток дошкільної освіти на західноукраїнських землях; соціологічні методи (відбір, класифікація, періодизація) з метою вивчення фактів впливу жіночих товариств і громадських організацій на розвиток дошкільного виховання на західноукраїнських землях, виявлення регіональних особливостей професійної підготовки вихователів дошкільних установ у Галичині, на Буковині й Закарпатті; пошуково-бібліографічний метод (аналіз, систематизація, класифікація архівних і наукових джерел) для дослідження еволюції змісту професійної освіти дошкільних педагогів; контент-аналіз – з метою вивчення нормативно-правової бази і організаційних засад функціонування навчальних закладів з підготовки вихователів дошкільних установ; узагальнення опрацьованих матеріалів – з метою формування об'єктивних висновків та методичних рекомендацій щодо вивчення історичного досвіду професійної підготовки майбутніх вихователів на західноукраїнських землях в останню третину ХІХ – першу половину ХХ століття.

На різних етапах наукового пошуку було використано 475 джерел, в тому числі 52 – іноземними мовами, 88 архівних справ, документів і матеріалів Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (Ф. 2201, 2581), Центрального державного історичного архіву України, м. Київ (Ф. 127, 707), Центрального державного історичного архіву України, м. Львів (Ф. 146, 178, 179, 206), Державних архівів Закарпатської області

~~~~~

(Ф. 6, 113, 130, 365, 614, 1092, 1287), Івано-Франківської області (Ф. 2), Чернівецької області (Ф. 1, 3, 211, 213, 244, 258, 1006). 334 джерела з фондів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника, Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка, Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

У процесі дослідження було використано педагогічні, громадсько-політичні, освітні періодичні видання останньої третини ХІХ – першої половини ХХ століття, зокрема такі часописи як: «Буковина», «Буковинське віче», «Діло», «Дошкільне виховання», «Дошкольное воспитание», «Жіноча доля», «Нова Буковина», «Нова хата», «Освіта України», «Педагогика», «Промінь», «Рідна школа», «Руска Школа», «Учитель», «Українське дошкілля», «Bukowiner pädagogische blätter», «Bukowiner schule», «Gazeta Lwowska», «Școala noastră», «Wychowanie w przedszkolu» та ін.; звіти і статuti навчально-виховних закладів та педагогічних товариств, а також програми, навчальні плани, підручники та посібники; навчально-методичні видання, а також монографії, автореферати, збірники наукових праць, сучасні педагогічні періодичні видання.

Таким чином *вперше* на основі комплексного і системного аналізу досліджено історію становлення і розвитку професійної підготовки вихователів дошкільних установ у педагогічних навчальних закладах на західноукраїнських землях (остання третина ХІХ – перша половина ХХ ст.); здійснено аналітичний огляд історіографії досліджуваної проблеми, охарактеризовано передумови зародження педагогічних навчальних закладів для підготовки дошкільних кадрів, роль державних і громадських чинників у розвитку дошкільної освіти; систематизовано нормативно-правову базу функціонування педагогічних навчальних закладів; з'ясовано зміст та організаційні форми професійної підготовки вихователів дошкільних установ в учительських

семінаріях та інших педагогічних навчальних закладах Західної України, виявлено умови і форми проходження педагогічної практики; запропоновано авторську періодизацію розвитку дошкільного суспільного виховання і професійної підготовки на західноукраїнських землях, виявлено провідні тенденції у цьому процесі; визначено регіональні особливості підготовки дошкільних фахівців, вплив державних установ і полікультурного середовища на творчий потенціал педагогів Галичини, Буковини і Закарпаття; узагальнено актуальні для сучасних умов позитивні надбання історичного досвіду професійної підготовки вихователів.

У процесі дослідження *уточнено*: зміст ключових понять дослідження (*вихователь, няня, пестунка, охоронка, захоронка, професійна підготовка* та ін.); історичні дати заснування педагогічних навчальних закладів з підготовки вихователів дошкільних установ; статистичні дані щодо розгортання мережі дитячих установ на західноукраїнських землях.

Подальшого розвитку набули положення щодо внеску видатних громадських діячів і педагогів у розвиток дошкільної освіти на західноукраїнських землях; змісту професійної підготовки вихователів, який визначали предмети психолого-педагогічного, мовного, естетично-оздоровчого, релігійного-морального та прикладного спрямування.

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЗАРОДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

У розділі:

- розкрито суть базових понять дослідження;
- здійснено ретроспективний аналіз історичних умов зародження дошкільного виховання і професійної підготовки вихователів дошкільних закладів;
- з'ясовано особливості розвитку системи дошкільних інституцій та їх впливу на фахову освіту дошкільників;
- висвітлено питання становлення науково-теоретичних поглядів на особистісні і професійні якості педагогів для дошкільних установ.

1.1.

Особливості походження і трактування базових понять дослідження

Для розуміння сутності професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів необхідно з'ясувати суть базових понять дослідження. Це особливо важливо з огляду на наявність істотних відмінностей у трактуванні базових дефініцій і їх трансформацію упродовж досліджуваного періоду в останній третині ХІХ – першій половині ХХ ст.

Основні поняття, що характеризують професійну підготовку вихователів дошкільних закладів, можна умовно розподілити на 4 групи.

До *першої групи* понять, що характеризують підготовку майбутнього вихователя, нами віднесені *підготовка, професійна підготовка і професійно-педагогічна підготовка*.

У контексті нашого дослідження поняття *підготовка і професійна підготовка* ми використовуємо як такі, що близькі за значенням.

У Новому тлумачному словнику сучасної української мови поняття *підготовка* розглядається як дія за значенням *підготувати*: «давати необхідний запас знань, передавати навички, досвід і т. ін. в процесі навчання, практичної діяльності» [192, т. 3, с. 359].

У педагогічному словнику термін *професійна підготовка* тлумачиться як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей особистості, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної праці за обраною професією [41, с. 262].

ПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. I Всеукраїнський з'їзд педагогічних працівників дошкільної освіти України // Дошкільне виховання. – 2010. – № 12. – С. 2–19.
2. Абрамсон С.Г. Дошкольное воспитание в Украине до 1917 г. / С.Г. Абрамсон // За комуністичне виховання дошкільника. – 1940. – № 12. – С. 1–10.
3. Абрамсон С.Г. История дошкольного воспитания на Украине: автореф. на соиск. ученой степ. канд. пед. наук: спец. 13.00.01. «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / С.Г.Абрамсон. – Харьков, 1950. – 19 с.
4. Адамек І. Теорія і практика підготовки дітей до школи в умовах розвитку польського дошкілля (друга половина ХІХ ст. – 1918 р.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Ірена Адамек. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2002. – 52 с.
5. Актуальні проблеми українського національного дошкілля: для наук. працівників, студ., практикам дошк. виховання / Л. В. Артемова, А. М. Богуш, Н. В. Лисенко, М. Г. Стельмахович; ред. М. Г. Стельмахович; Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 1995. – 242 с.
6. Андрійчук Н. Підготовка вчителів народної школи в учительських семінаріях України (1860–1917 рр.): монографія / Наталя Андрійчук. – Житомир: ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – 298 с.
7. Арапова Н. С. Детская садовница / Наталия Арапова // Русский язык в школе и дома. – 2006. – № 2. – С. 19–21
8. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Любов Вікторівна Артемова. – К.: Либідь, 2006. – 424 с.
9. Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи: навч.-метод. посіб. / Л. В. Артемова; МОН України. – К.: Кондор, 2008. – 271 с.
10. Артерчук Т.О. Основні принципи викладання релігії в школах Німеччини / Т. О. Артерчук // Наукові зап. [Національний ун-т «Острозька академія"]: зб. наук. пр. – 2013. – Вип. 23: Психологія і педагогіка – С. 3–8.

-
11. Артерчук Т.О. Релігійне виховання в закладах загальної середньої освіти ФРН: 1945 – 2005 рр.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Тетяна Олександрівна Артерчук. – Рівне, 2011. – 20 с.
  12. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі / наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. – 2-ге вид., випр. – К.: Світич, 2008. – 430 с.
  13. Базовий компонент дошкільної освіти»: [затв. рішенням Колегії МОН України і Президії НАПН України] / науковий кер.: Богуш А. М., дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук; авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. та ін. – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
  14. Балаєва К. Характеристика дисертаційних джерел вивчення історії професійної підготовки майбутніх вихователів в Україні / Катерина Балаєва // Збірник наукових праць / Уманський держ. пед. ун-т. – Умань, 2013. – Ч. 2. – С. 25–31.
  15. Батлина Л. В. Становление и развитие общественного дошкольного воспитания в Украинской ССР (1917–1941): автореф. дис. на соиск. ученой степ. канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Людмила Викторовна Батлина. – К., 1983. – 19 с.
  16. Барановський М. Педагогіка: для семінарій учительських і вчителів шкіл народних / Мечислав Барановський. – 4-е вид. - Чернівці: Руська Рада, 1901. – 102 с.
  17. Барвінський О. Виїмки з народної літератури українсько-рускої ХІХ віку: для вищ. клас. серед. шкіл. Ч. І. – 4-е вид. попр. / Олександр Барвінський. – Львів: Накл. краєвого фонду, 1905. – 326 с.
  18. Барна М. Розвиток педагогічної освіти в Галичині (1772–1939 рр.) / Марія Барна // Рідна школа. – 1998. – № 7/8. – С. 33–48.
  19. Барна М. Товариство «Рідна школа" і педагогічна освіта в Галичині / Марія Барна // Товариство «Рідна школа": історія і сучасність: наук. альм. – Львів: Львів. край, 2001. – Чис. 1. – С. 70–83.
  20. Барна Л. С. Підготовка вчителів в учительських семінаріях Східної Галичини / Любов Барна // Наукові записки Тернопіл. нац. пед. ун-ту імені Володимира Гнатюка. Сер.: Педагогіка. – Тернопіль, 2011. – № 2. – С. 31–36.
  21. Бартошевський І. Педагогіка руска або наука о воспитанію / Іван Бартошевський. – Львів, 1891. – 392 с.

22. Бех І.Д. Деякі аспекти нової виховної парадигми: (в контексті творчості А.С.Макаренка) / І.Д. Бех, О.В. Вознюк, М.В. Левківський // Педагогіка і психологія. – 2001. – № 1. – С. 5–17.
23. Білавич Г. Товариство «Рідна школа» / Галина Білавич, Борис Савчук. – Івано-Франківськ: Лілея – НВ, 1999. – 208 с.
24. Блажкевич І. Діточий садок на селі в часі літніх робіт: Практичні вказівки / І. Блажкевич. – Львів, 1930. – 70 с.
25. Богуш А.М. В. О. Сухомлинський про розвиток мови дітей / Алла Михайлівна Богуш // Дошкіл. виховання. – 1976. – № 10. – С. 7–11.
26. Богуш А. С. Русова: витоки українського дошкілля і сучасність / А. Богуш, Н. Маліновська // Українська національна ідея: минуле, сучасне, майбутнє: міжнар. наук. конф.: матеріали доп. – Одеса, 1995. – С. 73–74.
27. Богуш А.М. Підготовка студентів до навчання дітей української мови в дошкільному закладі / А. М. Богуш, Т. М. Котик // Науковий вісн. Південноукр. держ. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського: зб. наук. пр. – Одеса, 1998. – Вип. 2/3. – С. 125–130.
28. Борисова З. Паростки дошкілля і журнал «ДВ» / Зоя Борисова // Дошкільне виховання. – 2011. – № 3. – С. 2–4
29. Борисова З. Подвижниця національного дошкільного виховання: до 150-річчя від дня народження С.Ф. Русової / Зоя Борисова, Марина Машовець // Дошкільне виховання. – 2006. – № 3. – С. 3–4.
30. Борисова З. Фрідріх Фребель – засновник ідеї дитячого садка / Зоя Борисова // Дошкільне виховання. – 2002. – № 12. – С. 5–7.
31. Бондар О.В. Становлення та розвиток системи дошкільного виховання в УСРР (1919 – 1933 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / Олександра Владиславівна Бондар. – Харків, 2006. – 21 с.
32. Бондар О.В. Підготовка дошкільних працівників в УРСР у 20-х – на початку 30-х рр. ХХ ст. / Олександра Владиславівна Бондар // Наукові праці / Миколаїв. держ. гуманіст. ун-т ім. Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер.: Історія. – Миколаїв, 2004. – Вип. 19, т. 32. – С. 39–43.
33. Буковина: загальне краєзнавство / [пер. з нім. Ф. С. Андрієць, А. Т. Квасецький; наук. ред. В. М. Ботушанський та ін.]. – Чернівці: Зелена Буковина, 2009. – 488 с.
34. Буковина: історичний нарис: / [відп. ред. В. М. Ботушанський]. – Чернівці: Зелена Буковина, 1998. – 416 с.

-
35. Буковина: її минуле і сучасне / [під ред. Д. Квітковського, Т. Бринзана, А. Жуковського]. – Париж; Філадельфія; Детройт: Зелена Буковина, 1956. – 956 с.
  36. В 25 роковини Української захоронки: [зб.]. – Львів: Наклад. тов-ва «Українська захоронка», 1927. – 32 с.
  37. Ващенко Г. Виховний ідеал: підруч. для педагогів, виховників, молоді і батьків. Т. 1 / Григорій Ващенко; [авт. передм. О. Гентош]; Всеукр. пед. т-во ім. Григорія Ващенка. – 4-е вид. – Львів: Камула, 2006. – 273, [3] с.
  38. Верига В. Там, де Дністер круто в'ється: історичний нарис виховно-освітньої політики в Галичині на прикладі учительської семінарії в Заліщиках. 1899 – 1939 / Володимир Верига. – 2-ге вид., виправл. – Львів: Каменяр, 1993. – 279 с.
  39. Вильман О. Дидактика как теория образования в ее отношениях к социологии и истории образования. Т. 1: Введение. Исторические типы образования / О. Вильман. – М.: К. Тихомиров, 1904. – 470 с.
  40. Вильман О. Дидактика как теория образования в ее отношениях к социологии и истории образования. Т. 2: Цели образования. / О. Вильман. – М.: К. Тихомиров, 1908. – 678 с.
  41. Вишнякова С. М. Профессиональное образование: словарь: ключевые понятия, термины, актуальная лексика / С. М. Вишнякова. – М.: НМЦ СПО, 1999. – 538 с.
  42. Вільчковський Е.С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посібник для студ. дошк. ф-тетів вищ. навч. закл. / Е. С. Вільчковський, О.І. Курок. – Суми: Університетська книга, 2004. – 427 с.
  43. Вільчковський Е.С. Критерії оцінювання стану здоров'я, фізичного розвитку та рухової підготовленості дітей дошкільного віку: навч. посібник / Едуард Вільчковський; Інститут змісту і методів навчання. – К., 1998. – 64 с.
  44. Волошин А.І. Загальна педагогіка / Августин Іванович Волошин. – Ужгород: Накладом Пед. товариства Підкарпатської Русі, 1932. – 28 с.
  45. Волошин А.І. Педагогіка и дидактика для учительских семинарий / Августин Волошин. – Ужгород: Унію, 1923 – 186с.
  46. Воробкало Д. Захоронки, огородці, світлиці й півоселі, або 3 історії дошкілля в Галичині / Воробкало Д. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://photo-lviv.in.ua/zahoronky-ohorodtsi-svitlytsi-j-pivoseli-abo-z-istoriji-doshkillya-v-halychyni/>

47. Гаврищук С. Українська Захоронка / С. Гаврищук // Дрогобиччина – земля Івана Франка. НТШ. Український архів. – Т. XXV. – [голов. ред. кол. Лука Луців]. – Нью-Йорк; Париж; Сидней; Торонто, 1973. – С. 480–484.
48. Галай М. П. Польська система підготовка вчителів у 1918–1932 роках / М. П. Галай. // Наукові праці іст. ф-ту Запорізького нац. ун-ту. – Запоріжжя, 2011. – Вип. XXXI. – С. 281–286.
49. Галай М. Система підготовки вчителів Другої Речі Посполитої у 1932 – 1939 роках / М. Галай // Гілея: наук. вісн.: зб. наук. пр. НПУ ім. М.П.Драгоманова/ – 2012. – Вип. 60 (№5). – С. 245–251.
50. Галай М. Українське середнє шкільництво у 1932–1939 роках в контексті освітньої політики другої Речі Посполитої / М. Галай // Наукові записки Рівненського держ. гуманіт. ун-ту. – Рівне, 2011. – Вип. 22: Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. – С. 78– 81.
51. Гарань Н. Перші заклади суспільного дошкільного виховання в Україні (друга половина XIX – початок XX ст.) [Електронний ресурс] / Н. Гарань // Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. пр. / Слов'ян. держ. пед. ун-т. – Слов'янськ, 2010. – Спецвип.4, ч. 1. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gnvp/2010_4_SV1/8.pdf
52. Гарас М. Ілюстрована історія товариства «Українська школа» в Чернуоць 1887–1937: пропам'ятна книжечка видана з нагоди 50-их роковин існування цього товариства / Микола Гарас. – Чернауць, 1937. – 147 с.
53. Герасимович І. Перед педагогічно-науковим з'їздом учителів середніх шкіл «Рідної Школи» / Іван Герасимович // Діло. – 1929. – Ч. 22. – С. 13–14.
54. Герасимович І. Підручник у справах шкільних: збірка шкільних законів і розпорядків враз із взірцями урядового діловодства і кореспонденції / Іван Герасимович. – Заставна: Руська Рада, 1914. – 364 с.
55. Герасимович І. Подрібний розклад праці українського народного учительства по громадах, одобрений краєвим з'їздом повітових комісій «Вільної організації українського вчительства на Буковині» дня 21 і 22 листопада 1908 р. в Чернівцях / Іван Герасимович. – Чернівці: Руська Рада, 1909. – 24 с.
56. Герасимович І. Шкільництво в Галичині до 1860 р. // Енциклопедія Українознавства: у 2 т. / І. Герасимович, О. Терлецький; під. ред. В. Кубійовича, З. Кузелі. – Мюнхен; Нью-Йорк: Молоде життя, 1949. – Т. 1, ч. III. – С. 926–928.

57. Герцюк Д. Вони очолювали «Рідну школу» / Дмитро Герцюк // Товариство «Рідна школа»: історія і сучасність: наук. альм. / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів: Львів. край, 2001. – Число 1. – С. 127–166.
58. Герцюк Д. Товариство «Рідна школа» і розвиток початкової освіти в Галичині / Дмитро Герцюк // Товариство «Рідна школа»: історія і сучасність: наук. альм. – Львів: Львів. край, 2001. – Число 1. – С. 51–56.
59. Гіщинський В. Підгорецькі ченці-василіяни душу «...усопшаго поета Тарасія Шевченка...» поминають / Володимир Гіщинський // Слово і час. – 2007. – №3 (555) – С. 79–81.
60. Гнатчук О. Українські жіночі організації на Буковині (80–ті рр. XIX ст. – 30–ті роки XX ст.) / Оксана Гнатчук. – Чернівці: Рута, 2004. – 292 с.
61. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
62. Горюшина Г.Н. Із таємниць походження слова / Г.Н.Горюшина // Культура слова. – 1984. – Вип. 26. – С. 63–65.
63. Грушевський М. Ілюстрована історія України: [репр. відтворення вид. 1913 р.] / Михайло Грушевський. – К.; Львів: [б. в.], 1993. – 524 с.
64. Грищенко М.М. Розвиток народної освіти і педагогічної думки в Українській РСР, 1917–1957 / Микита Минович Грищенко. – К.: Рад. школа, 1957. – 446 с.
65. Дем'яненко Н. М. Загальносвітовий контекст фребелівського педагогічного руху / Наталія Дем'яненко, Тетяна Шеремет / Історико-педагогічні студії: наук. часоп. [голов. ред. Н. М. Дем'яненко]. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – Вип.1. – С. 70–79.
66. Дем'янченко Н. М. Ретроспектива педагогічної освіти в Україні (XIX – початок XX ст.) / Наталія Миколаївна Дем'янченко – М.: МПА, 2002. – 240 с.
67. Державна національна програма «Освіта». Україна XXI століття». – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.
68. Дзерович Ю. Педагогіка / Ю. Дзерович. – Львів: накладом Львівської Богословської Академії, 1937. – 240 с.
69. Дибач А. І. Вплив реформаторської педагогіки зарубіжних країн на становлення й розвиток вітчизняного дошкілля (кінець XIX – початок XX століття) / А. І. Дибач // Педагогічний дискурс: зб. наук. пр. / [голов. ред. А. Й. Сиротенко]; Ін-т педагогіки АПН України, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. – Хмельницький: ХГПА, 2009. – Вип. 6. – С. 76–79.

70. Дитина: програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / [наук. кер. проекту: О. В. Огнев'юк, К. І. Волинець; наук. кер. програмою: О. В. Проскура, Л. П. Кочина та ін.; авт. кол.: Г. В. Беленька, Е. В. Белкіна, О. Л. Богініч та ін.]. – 3-є вид., доопр. та доп. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 490 с.
71. Дитячий садок: хрестоматія з історії дошкільної педагогіки / [Ф. Фребель]; за заг. ред. З. Н. Борисової. – К.: Вища шк., 2004. – 511 с.
72. Дмитришина Н. М. Національне виховання в системі освіти чернечого чину сестер Василіанок та сестер Служебниць / Н. М. Дмитришина // Нова педагогічна думка. – 2010. – № 3. – С. 13 – 15.
73. Добржанський О. Національний рух українців Буковини другої половини ХІХ– початку ХХ ст / Олександр Добржанський. – Чернівці: Золоті литаври, 1999. – 574 с.
74. Домбчевська І. Перше виховання дитини в дитячому садку / Ірина Домбчевська // Ілюстрований календар-альманах «Жіночої Долі» на рік 1938. – Коломия, 1937. – С. 13–15.
75. Дошкільне виховання: реферат Н. Селезінкової, виголошений на з'їзді «Союзу Українок» у Львові дня 9 квіт. 1927 р. / . – Львів: Наклад. т-ва «Союз Українок», 1927. – 15 с.
76. Дутчак П. З історії розвитку західноукраїнського дошкілля (1891–1939 рр.) / Парасковія Дутчак // Науковий вісн. Чернів. ун-ту: [зб. наук. пр. / Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича]. – Чернівці, 2002. – Вип. 143: Педагогіка та психологія. – С. 70–78.
77. Духнович О. Народная педагогія в пользу училищ и учителей сельских / О. Духнович. Твори в чотирьох томах. – Т. II. – Пряшів, 1968.
78. Енциклопедія освіти / голов. ред. В. Г. Кремень; НАПН України. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
79. Енциклопедія українознавства: загальна частина: у 2 т. / голов. ред. В. Кубійович. – Мюнхен; Нью-Йорк, 1949–1952. – 1230 с.
80. Енциклопедія українознавства: словникова частина: у 10 т. / гол. ред. В. Кубійович; перевид. в Україні. – Львів, 1993–2001. – 4016 с.
81. Етимологічний словник української мови: в 7 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; [ред. кол.: О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін.]. – К.: Наук. думка, 1982–2012. – Т. 1: А – Г / [уклад.: Р. В. Болдирев та ін.]. – 1982. – 632 с.
82. Завгородня Т. К. Розвиток теорії і практики навчання в Галичині (1919–1939 роки): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Тетяна Костянтинівна Завгородня. – К., 2001. – 31 с.

-
83. Завгородня Т.К. Підготовка вчителів для української народної школи Галичини (1919–1939 роки) / Тетяна Костянтинівна Завгородня; Прикарпатський нац. ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ: Плай, 1999. – 135 с.
84. Завгородня Т. Теорія і практика навчання в Галичині (1919–1939 роки) / Тетяна Завгородня; Прикарпатський нац. ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ: [б. в.], 2007. – 392 с.
85. Зазив до руського жіноцтва (в справі закладання захоронок для сільських дітей) // Діло. – 1910. – Ч. 166. – С. 3.
86. Заїка О.Я. Становлення і розвиток національної системи підготовки педагога до фізичного виховання дошкільників у період XVII – поч. XX століття / О.Я. Заїка // Педагогічні науки. – Вип. 15. – С. 48–55.
87. Заїнчківська І. П. Релігія та освіта в Україні: можливості взаємодії / І. П. Заїнчківська // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент: зб. наук. пр. / НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К., 2013. – Вип. 12. – С. 83–90.
88. Зайченко І. Дещо про дослідження проблем дошкільної освіти в сучасній українській педагогічній науці / Іван Зайченко // Історико-педагогічний альманах. – 2010. – Вип. 2. – С. 55–58.
89. Зайченко І. В. Педагогічна концепція С. Ф. Русової: навч. посіб. для студ. пед. вузів / І. В. Зайченко. – 2-е вид., допов. і перероб. – Чернігів: Чернігівський держ. пед. ун-т ім. Т.Г.Шевченка, 2002. – 234 с.
90. Закон України «Про дошкільну освіту». – К.: Дошкільне виховання, 2001. – 56 с.
91. Закон України «Про вищу освіту»: від 1 липня 2014 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Відомості Верховної Ради України. – 2014. – №37–38. – С. 2716. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
92. Законъ з дня 14 мая 1869, которим установляються засады учення дотично школь народных // Хронологичний списъ законвъ, роспоряжений и пр., которій помещени суть в рочнику 1869 переводовъ вестника законвъ державних для Буковины. – Черновцы, 1870. – С.372–384.
93. Запороцька-Потопник А. На організаторській ниві: спогад / А. Запороцька-Потопник // Шляхами Золотого Поділля. – Т. 2. – С. 155–160.
94. Захоронка – тип українського дошкілля // ШВН. – 1934. – Кн. 1. – С. 67–70.

95. Захоронки // Буковина. – 1897. – Ч. 32. – С. 1–2.
96. Захоронку для православних руских дітей... // Буковина. – 1908. – Ч. 123. – С. 3.
97. Зязюн І. А. Наука і мистецтво педагогічної дії / І.А. Зязюн // Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: матеріали ІХ Міжнар. пед.-мистец. читань пам'яті професора О.П. Рудницької. – Чернівці: Зелена Буковина, 2011. – С. 21–29.
98. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: наук.-метод. посібник для вчителів. / Іван Андрійович Зязюн. – К.: МАУП. – 2000. – 306 с.
99. Зязюн І. А. Основи педагогічної майстерності: навч. програма: напрям підготовки: 0101 Педагогічна освіта; спец. «Педагогіка і методика середньої освіти» / [уклад.: І.А. Зязюн, І.Ф. Кривонос, Н.М. Тарасевич; відп. за вип.: М.В. Гриньова, О.М. Боровік]; МОН України, АПН України, Полтавський держ. пед. ун-т ім. В.Г. Короленка, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – К., 2009. – 48 с.
100. Зязюн, І. А. Педагогічна майстерність: підруч. для студ. вищ. пед. навч. закл. / [І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.]; за ред. І. А. Зязюна. – [3-тє вид., допов. і перероб.]. – К.: СПД Богданова А. М., 2008. – 376 с.
101. Зязюн, І. А. Педагогічна майстерність: хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. / [упоряд.: І.А. Зязюн, Н.Г. Базилевич, Т.Г. Дмитренко та ін.; за ред. І.А. Зязюна]. – К.: СПД Богданова А.М., 2008. – 462 с.
102. История зарубежной дошкольной педагогики: хрестоматия: учеб. пособие / [сост.: Н.Б. Мчедлидзе, А.А. Лебеденко, Е.А. Гребенщикова]. – Изд. 2, доп. – М.: Просвещение, 1986. – 464 с.
103. Іванна Блажкевич: Її життя як смолоскип: бібліогр. покажчик / Терноп. обл. відділення Укр. бібл. асоц., Козів. централіз. бібл. система, Денисів. краєзн. музей, Терноп. обл. універс. наук. б-ка; [уклад.: М. Коваль, Б. Савак, Л. Оленич; вступ. ст. Б. Савака; ред. Г. Жовтко]. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2013. – 112 с.
104. Івасюк Р. Значінє і розвій експериментальної педагогіки / Р. Івасюк // Bukowiner Schule. – 1911. – Ч. 1. – С. 155–157.
105. Івах С. Діяльність Українського педагогічного товариства «Рідна школа» щодо підготовки вихователів дошкільних закладів Галичини (кінець ХІХ – 1939 р.) / Світлана Івах // Вісник Інституту розвитку дитини. – Серія: Філософія, педагогіка, психологія: зб. наук. пр. – Київ: Видавництво Нац. пед. ун-ту ім. М.П. Драгоманова, 2010. – Вип. 9. – С. 67–71.

106. Івах С. Питання формування теоретико-методичних засад діяльності українських інституцій дошкільного виховання у доробку УПТ «Рідна школа» / Світлана Івах // Товариство «Рідна школа»: історія і сучасність: наук. альм. – Львів: Львів. край, 2011. – Число 6. – С. 75–84.
107. Івах С. Проблеми виховання дітей дошкільного віку у доробку УПТ «Рідна школа» / Світлана Івах // Людинознавчі студії: зб. наук. пр. ДДПУ / Дрогобицький держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2011. – Вип. 23: Педагогіка. – С. 202–214.
108. Ігнат А. Загальноосвітня школа на Закарпатті в ХІХ – поч. ХХ ст.: конспект лекцій / Андрій Ігнат. – Ужгород: Ужгородський держ. ун-т, 1971. – 69 с.
109. Історичний словник українського язика. Т. 1. / [уклад.: Е. Тимченко, Е. Волошин, К. Лазаревська, Г. Петренко]. – Харків; Київ: ДВУ, 1930. – 528 с.
110. Історія дошкільної педагогіки: хрестоматія: навч. посіб. для студ. пед. ін-тів спец. «Педагогіка і психологія (дошк.)» / [упоряд. і авт. вступ. матеріалів: З. Н. Борисова, В. З. Смаль]. – 2-е вид., доп. – К.: Вища шк., 1990. – 424 с.
111. Каднічанський Д. Вшанування пам'яті Тараса Шевченка в Галичині / Дмитро Каднічанський, Микола Литвин, Остап Серета, Феодосій Стеблій, Любомир Хахула // Краєзнавство. – 2014. – № 1(86), – С. 10–19.
112. Кайндль Р. Ф. Історія Чернівців від найдавніших часів до сьогодні / Р. Ф. Кайндль; пер. з нім. В.Ю.Іванюка. – Чернівці: Зелена Буковина, 2008. – 330 с.
113. Калічак Ю. Концепція дошкільного виховання А. Животка / Ю. Калічак // Науковий вісн. Чернів. ун-ту: зб. наук. пр. Сер.: Педагогіка та психологія / Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці, 2000. – Вип. 89. – С. 27–35.
114. Канюк С. Дидактика, доповнена «Основами логіки»: для учительських семінарій і учителів народних шкіл / С. Канюк. – Чернівці: Руська Рада, 1911. – 118 с.
115. Карбулицький І. Розвій народного шкільництва на Буковині / Іларій Карбулицький. – Вашківці, 1907. – 148 с.
116. Квасецька Я.А. До історії зародження професійної підготовки вихователів дошкільних закладів у Західній Україні в 70-х роках ХХ ст. / Ярина Андріївна Квасецька // Вісник Черкаського університету. Сер.: Педагогічні науки / Черкаський нац. ун-т імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2014. – № 21 (314). – С. 113–117.

117. Квасецька Я.А. Екстернатна форма професійної підготовки вихователів дошкільних закладів на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорщині (остання третина XIX – початок XX ст.) / Ярина Андріївна Квасецька // Педагогіка в системі гуманітарного знання: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 13–14 березня 2015 р.). – Херсон: Гельветика, 2015. – С. 28–31.
118. Квасецька Я.А. Зародження і розвиток суспільного дошкільного виховання у Галичині (40–70 рр. XIX ст.) / Ярина Андріївна Квасецька // Науковий вісн. Чернівецького ун-ту: зб. наук. пр. Сер.: Педагогіка та психологія / [Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича]. – Чернівці, 2015. – Вип. 746. – С. 62–67.
119. Квасецька Я.А. Зв'язок теоретичного навчання і практики в професійній підготовці вихователів дошкільних закладів у Західній Україні в останню третину XIX – першу половину XX століття / Я. А. Квасецька // Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: матеріали XII Міжнар. пед.-мистец. читань пам'яті професора О.П. Рудницької. – К., 2015. – С. 97–100.
120. Квасецька Я.А. Нормативно-правова база і організаційні засади функціонування фахових навчальних закладів з підготовки вихователів у Західній Україні (остання третина XIX – початок XX ст.) / Ярина Андріївна Квасецька // Педагогіка та психологія: зб. наук. пр. / [за заг. ред. академіка І.Ф. Прокопенка, проф. С.Т. Золотухіної]; Харківський нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків: Щедра садиба плюс, 2014. – Вип. 46. – С. 194–203.
121. Квасецька Я.А. Особливості генезису суспільного дошкільного виховання на Буковині (кінець XIX – початок XX ст.) / Ярина Андріївна Квасецька // Науковий вісн. Чернівецького університету: зб. наук. пр. Сер.: Педагогіка та психологія / [Чернів. нац. ун-т імені Юрія Федьковича]. – Чернівці, 2014. – Вип. 700. – С. 72–77.
122. Квасецька Я.А. Особливості професійної підготовки вихователів дошкільних закладів в Чернівецькій учительській семінарії (кінець XIX – початок XX століття) / Ярина Андріївна Квасецька // Проблеми освіти: наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, – К., 2013. – Вип. 74, ч.2. – С. 121–124.
123. Квасецька Я.А. Передумови зародження дошкільної освіти на Буковині в другій половині XIX ст. / Я. А. Квасецька // Професійно-мистецька школа у системі національної освіти України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 3–5 жовт. 2012 р., с. Мала Білозерка Запорізької обл. / Ін-т

- пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, Малобілозерська естетична гімназія-інтернат «Дивосвіт». – Запоріжжя: Дніпровський металург, 2012. – С. 208–210.
124. Квасецька Я.А. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх вихователів у Західній Україні (остання третина ХІХ – початок ХХ ст.) / Ярина Андріївна Квасецька // Молодий вчений. – 2015. – Січ. (№ 1, ч. 2). – С. 124 – 128.
125. Квасецька Я.А. Передумови зародження дошкільної освіти на Буковині в другій половині ХІХ ст. / Ярина Андріївна Квасецька // Професійно-мистецька школа у системі національної освіти України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 3-5 жовт. 2012 р., с. Мала Білозерка Запорізької обл. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, Малобілозерська естетична гімназія-інтернат «Дивосвіт». – Запоріжжя: Дніпровський металург, 2012. – С. 208–210.
126. Кельнер Л. Коротка історія педагогії / Л. Кельнер; пер. з нім. Т. Грушкевича // Учитель. – 1892. – Ч. 6. – С. 88–91; Ч.7. – С. 100–104; Ч. 10. – С. 156–158; Ч. 13. – С. 201–206; Ч. 16–17. – С. 264–267.
127. Кирста Н. Р. Методика використання поетичної спадщини Марійки Підгірянки в лексичній роботі з дітьми старшого дошкільного віку: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Кирста Наталія Романівна; Південноукраїнський держ. пед. ун-т ім. К.Д.Ушинського. – Одеса, 1997. – 189 с.
128. Кляп М. І. Педагогічна та освітньо-культурна діяльність Августина Волошина в міжвоєнний період / Маріанна Іванівна Кляп. – Ужгород: В. Падяка, 2001. – 149 с.
129. Клясифікація в приготівляючих курсах «Укр. Школи» // Буковина. – 1909. – № 182. – С. 2.
130. Кобилянська Л. І. Становлення і розвиток українських народних шкіл на Буковині (70-ті рр. ХVІІІ – поч. ХХ ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Лілія Іванівна Кобилянська – Івано-Франківськ, 1998. – 17 с.
131. Кобринська Н. Відповідь на критику жіночого альманаха в «Зорі» з р. 1887 / Н. Кобринська. – Чернівці: друк. Г. Чоппа, 1888. – 16 с.
132. Кобринська Н. Відозва товариства Руська Охоронка у Львові / Н. Кобринська, М. Грушевська // Діло. – 1900. – 28 падолиста. – С. 5–6.
133. Кобаль В.І., Кобаль М.В. Психолого-педагогічні аспекти підготовки учителів в історії шкільництва Закарпаття / В.І. Кобаль, М.В. Кобаль //

- Міжнародний збірник: за матеріалами Міжнародної конференції «Румунсько-українські відносини. Історія і сучасність. Шоста сесія» (16-17 жовтня 2014 р.). — Ужгород - Сату-Маре, 2014. — С. 138-147.
134. Коваленко О. Перший «садівник» дитячого садка / Ольга Коваленко // Освіта України . – 2012. – 23 лип. (№ 30). – С. 16.
135. Комар І. Навчально-виховні заклади УГКЦ як осередки духовно-морального виховання молодого покоління / І. Комар // Наукові записки / Національний ун-т «Острозька академія». – Острого, 2012. – Вип. 21. – С. 32–40.
136. Коменский Я. А. Материнская школа или о заботливом воспитании юношества в первые шесть лет // Педагогика семейного воспитания: хрестоматия / [состав. Е. А. Омельченко]. – Новосибирск: Сибпринт, 2012. – С. 18–50.
137. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: [наук. метод. посіб.] / [наук. ред. О. Л. Кононко]. – К.: Дошкільне виховання, 2003. – 243 с.
138. Кордуба М. Всесвітня історія для народних і виділових шкіл / М. Кордуба. – Чернівці, 1906. – 89 с.
139. Кордуба М. Ілюстрована історія Буковини / М. Кордуба. – Чернівці: з др. т-ва «Руська Рада» під зарядом Г.Захарка, 1906. – 89 с.
140. Кордуба М. Картинки із Всесвітньої історії для народних і виділових шкіл / Мирон Кордуба. – Чернівці, 1909. – 128 с.
141. Котлобулатова І. Жіноча учительська семінарія / Котлобулатова І. [Електронний ресурс] / І. Котлобулатова. – Режим доступу: www.lvivcenter.org/uk/uid/picture/?pictureid.
142. Кравчук О. Вивчення теми: «Закарпаття в складі Чехословаччини» на заняттях з історії України: метод. аспект / Олександр Кравчук, Надія Марценюк // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Проблеми дидактики історії: зб. наук. пр. Сер.: Історична та філологічна / [відп. ред. Є. І. Сохацька]. – Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2011. – Вип. 3. – С. 65–85.
143. Кружок українських дівчат в Чернівцях // Буковина. – 1903. – Ч. 19. – С. 3.
144. Кузьмович В. Дитячі садки / В. Кузьмович // Рідна школа. – 1938. – Ч. 15/16. – С. 232–234.
145. Куліш Р. В. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до професійної діяльності / Р. В. Куліш // Науковий вісн. Миколаївського нац. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського. Сер.: Пед. науки: зб. наук. пр. – Миколаїв, 2014. – Випуск 1.45 (106). – С. 73–77.

146. Курс для дальшого образования рускої молодіжи // Буковина. – 1908. – № 91. – С. 3.
147. Куха Р. Историчний нарис розвитку педагогіки Монтессорі у Польщі / Ришард Куха // Вісник Львів. ун-ту. Серія педагогічна / Львів. нац. ун-т. ім. Івана Франка. – Львів, 2004. – Вип.18. – С. 129–143.
148. Лебедів В. (Малицька К.). Мама: нариси із нашої домашньої педагогії / Віра Лебедів. – Львів: РТП, 1902. – 22 с.
149. Лисенко Н. В. Витоки дошкільного українського виховання в Україні / Неллі Василівна Лисенко // Педагогіка українського дошкілля: у 2 ч. / Н.В. Лисенко, Н. Р. Кирста. – К.: Вища школа, 2006. – Ч. 1. – С. 6–77.
150. Лисенко Н. Шляхами українського дошкілля в Галичині: [історія становлення та розв. дошкіл. виховання на західноукр. землях] / Неллі Лисенко // Науковий вісн. Чернів. ун-ту: [зб. наук. пр. / Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича]. – Чернівці, 2001. – Вип. 122: Педагогіка та психологія. – С. 67–74.
151. Лубенец Н. Общественные и семейные начала в дошкольном воспитании / Наталья Дмитриевна Лубенец // Дошкольное воспитание. – 1911. – № 2. – С.55–70.
152. Лубенец Н. Народний детский сад / Наталья Дмитриевна Лубенец // Дошкольное воспитание. – 1911. – № 5. – С.413–424.
153. Лубенец Н. За десять лет: обзор деятельности Киевского Общества народных детских садов / Наталья Дмитриевна Лубенец // Дошкольное воспитание. – 1917. – № 3/4. – С. 199–216.
154. Лубенец Н. К переживаемому моменту / Наталья Дмитриевна Лубенец // Дошкольное воспитание. – 1917. – №3/4. – С. 143–146.
155. Лупшак В. Українське шкільництво в системі освіти Румунії / В. Лупшак // Вісник Прикарпатського ун-ту. Сер.: Педагогіка. – Івано-Франківськ, 1999. – Вип. 2. – С. 84–90.
156. Макарушка О. Школи Руського Товариства Педагогічного у Львові в шк. році 1910/11 / О. Макарушка // Діло. – 1910. – 8 падолиста.– С. 6.
157. Макарюсова А. Дасколько словъ про працю въ захоронкахъ / А. Макарюсова // Учитель. – 1921. – Ч. 1. – С. 2–7.
158. Маковей О. Реформа учительського семінара в Чернівцях / Осип Маковей // Наша школа. – 1910. – Річ. 2. – С. 20–23.
159. Малий катехизис для православних дітей в народних школах на Буковині. – Чернівці: Руська Рада, 1900.– 39 с.
160. Малицька К. В ювілейне свято Української Захоронки / Костянтина Малицька // В 25 роковини Української Захоронки. – Львів: Українська захоронка, 1937. – С. 4–14.

161. Малицька К. Дитячі садки по наших селах / Костянтина Малицька // Нова Хата. – 1936. – Ч. 20. – С. 2.
162. Малицька К. Товариство для наших найменших / Костянтина Малицька // Діло. – 1926. – Ч. 10. – С. 3–4.
163. Малоруско-німецький словар: у 2 т. / Т. 1: А – О / уложил Євгеній Желеховский. – 590, [10] с.; Т. 2: П – Я / уложили: Євгеній Желеховский, Софрон Недільский. – 632 с. – Львів, 1886.
164. Малятко: Програма дітей дошкільного віку / кер. авт. кол. З. П. Плохій; Інститут проблем виховання АПН України. – К.: Педагогічна думка, 1999. – 286 с.
165. Маслій Г. Підготовка вчителів у жіночих середніх навчальних закладах: західноукраїнський контекст (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.) / Галина Маслій // Наукові зап. Тернопіл. нац. ун-ту імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2009. – №1. – С. 81–84.
166. Маяцька Н. О. Ідеал вихователя очима Софії Русової / Н. О. Маяцька // Таврійський вісн. освіти. – 2011. – № 3. – С. 12–18.
167. Мельничук М. І. Виховання дітей дошкільного віку в трудовій діяльності в історії дошкільних закладів України (кінець ХІХ – 30-ті роки ХХ століття): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Мельничук Міля Іванівна. – К., 1995. – 215 с.
168. Мельничук Н. С. Ф. Русова про виховання працею / Н. Мельничук // Дошкільне виховання. – 1992. – № 8. – С. 18.
169. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / [наук. кер. та заг. ред. О. Л. Кононко]. – 2-ге вид., випр. – К.: Світич, 2009. – 208 с.
170. Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» / [наук. кер. проекту: В.О. Огнев'юк; наук. ред. Н.В. Кудикіна, В.У. Кузьменко; авт. код. Е.В. Белкіна, Н.І. Богданець-Білоskalенко, О.Л. Богініч, З.Н. Борисова, М.С. Вашуленко [та ін.]. / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Голови, упр. освіти і науки викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доопр. та доп. – К.: Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 400 с.
171. Мійске шкільництво в Чернівцях // Буковина. – 1906. – № 45. – С. 1–2.
172. Мішак В. М. Використання досвіду релігійної освіти учнів в австрійській школі для духовно-морального виховання молоді України / В. М. Мішак // Наукові записки. Сер.: Психологія і педагогіка / [Національний ун-т «Острозька академія»]. – Острог, 2012. – Вип. 21. – С. 363–370.

173. Мішак В. М. Світськість і конфесійність у релігійній освіті Австрії / В. М. Мішак // Наукові записки. Сер.: Психологія і педагогіка / [Національний ун-т «Острозька академія»]. – Острог, 2011. – Вип. 17. – С. 242–252.
174. Мочнік Ф. Книжка рахункова для Австрійських звичайних шкіл народних: в 3 частинах / Франц Мочнік. – Відень, 1895. – 75 с.
175. Мочнік Ф. Підручник з геометрії для вчительських семінарій / Франц Мочнік. – Відень, 1878. – 188 с.
176. Навчальний план напряму підготовки 6.010101 «дошкільна освіта»: для студентів 1-4 курсів денної форми навчання, кваліфікації «бакалавр» [електронний ресурс] / Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича. – Режим доступу: https://dekanat.du/chnu/study_plan/base/full_view/1588.
177. Нагачевська З. «Рідна школа" й українське громадське дошкілля / Зіновія Нагачевська // Товариство «Рідна школа»: історія і сучасність: науковий альманах. – Львів: Львів. край, 2001. – Число 1. – С. 38–50.
178. Нагачевська З. І. Педагогічна думка і просвітництво в жіночому русі Західної України (друга половина ХІХ ст. – 1939 р.): монографія / Зіновія Іванівна Нагачевська; Прикарпатський нац. ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ: Підприємець Третяк І. Я., 2007. – 764 с.
179. Нагачевська З. І. Перше українське дошкільне товариство у Галичині (до 100-річчя заснування) / Зіновія Іванівна Нагачевська // Вісник Прикарпат. ун-ту. Сер.: Педагогіка. – Івано-Франківськ, 2000. – Вип. 4. – С. 161–170.
180. Нагачевська З. І. Практика підготовки вихователів для українських дошкільних закладів Галичини та використання її позитивних елементів у сучасних мовах / Зіновія Іванівна Нагачевська // Удосконалення професійної підготовки спеціалістів дошкільного профілю: зб. / [укл. Л.В.Артемова, Н.В.Лисенко]. – К., 1996. – С. 136–141.
181. Нагачевська З. І. Софія Русова і педагогічно-просвітницька діяльність західноукраїнського жіноцтва / З. Нагачевська // Вісник Прикарпат. ун-ту. Сер.: Педагогіка / Прикарпатський нац. ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2001. – Вип. 5. – С. 31–37.
182. . Нагачевська З. І. Українське дошкілля в освітньому просторі Східної Галичини (кінець ХІХ ст. – 1939 р.): монографія / З. І. Нагачевська. – Івано-Франківськ, НАІР, 2015. – 254 с.
183. Народне шкільництво на Буковині в році 1899/1900 // Буковина. – 1900. – Ч. 153. – С. 1.

184. Наша Доля: [зб. праць різних авторів. Кн. 1 / вид. Наталія Кобринська]. – Стрий, 1893. – 105 с.
185. Наша Доля: [зб. праць різних авторів. Кн. 2 / вид. Наталія Кобринська]. – Львів: З друкарні НТШ, 1895. – 108 с.
186. Наша Доля: [зб. праць різних авторів. Кн. 2 / вид. Наталія Кобринська]. – Львів: З друкарні НТШ, 1896. – 143 с.
187. Ничкало Н. Теоретико-методичні проблеми розвитку досліджень педагогіки і психології професійної освіти // Діалог культур: Україна у світовому контексті: матеріали перших Міжнар. філос.-культурологічних читань / [ред. кол.: С.О.Черепанова (відп. ред.), І.А.Зязюн та ін.]. – Львів: Каменярь, 1996. – С.3–10.
188. Ничкало Н. Г. Філософія сучасної освіти / Н. Г. Ничкало // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 4. – С. 49–57.
189. Ничкало, Н. Г. Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: прогностичний аспект / Н. Г. Ничкало // Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: тези доп. звіт. наук-практ. конф., м. Київ, 29 – 31 берез. 2010 р. / за заг. ред. В. О. Радкевич; Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. – К., 2010. – С. 3–7.
190. Ничкало, Н. Г. Неперервна професійна освіта: філософсько-педагогічний аспект / Н. Г. Ничкало // Професійно-мистецька школа у системі національної освіти: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 1–3 жовт. 2008 р., Мала Білозерка Запорізь. обл. / Малобілозерська естетична гімназія-інтернат «Дивосвіт», АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих, відділ пед. естетики та етики. – Чернівці, 2008. – С. 13–22.
191. Ничкало, Н. Г. Педагогіка праці і професійна педагогіка: проблеми взаємозв'язку і розвитку / Неллі Ничкало // Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 24-26 жовт. 2011 р. / Хмельницький нац. ун-т, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – Хмельницький, 2011. – С. 18–23.
192. Новий тлумачний словник української мови: 42000 слів; у 4 т. / уклад.; В. Яременко, О. Сліпущко. – К.: Аконт, 2000.
193. Олексюк В. Значінє науки рисунків у вихованню та веденє рисунків у народних школах // Bukowiner Schule. – 1905. – № 3. – С. 151–155.
194. Олійник М.І. Історія дошкілля Буковини: навч.-метод. посіб. / Марія Олійник, Ярина Квасецька. – Чернівці: Зелена Буковина, 2012. – 76 с.
195. Олійник М.І. Організація та проведення практики студентами спеціальності «Дошкільна освіта» за модульною системою навчання: метод. вказівки / [уклад.: М.І. Олійник, М.І. Комісарик, Я.А. Квасецька]. – Чернівці, 2012. – 68 с.

196. Онофрійчук Л. О. Підготовка фахівців дошкільної освіти: історичний аспект [Електронний ресурс] / Л. О. Онофрійчук // Педагогічний дискурс: зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки Акад. пед. наук України, Хмельниц. гуманіт.-пед. акад. – Хмельницьк, 2008. – Вип. 3. – Режим доступу:
http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/peddysk/2008_03/onofriychuk.pd.
197. Основні чинні кодекси і закони України / уклад. Ю. П. Єлісовенко. – 2-ге вид. – К.: Махаон, 2003. – 976 с.
198. Отич, О. М. Мистецтво у розвитку індивідуальності педагога: історичний і методологічний аспекти: монографія / [за наук. ред. І.А. Зязюна]; Олена Отич. – Чернівці: Зелена Буковина, 2008. – 440 с.
199. Отич, О. М. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний і методичний аспекти: монографія / [за наук. ред. І.А. Зязюна]; Олена Отич. – Чернівці: Зелена Буковина, 2009. – 752 с.
200. Отич, О. М. Розвиток творчої індивідуальності студентів професійно-педагогічних навчальних закладів засобами мистецтва: монографія / [за наук. ред. І. А. Зязюна]; О. М. Отич. – Чернівці: Зелена Буковина, 2011. – 248 с.
201. Отич, О. М. Спецкурс «Педагогіка мистецтва» у змісті професійної підготовки майбутніх педагогів ПТНЗ / Олена Отич // Професійна освіта: ціннісні орієнтири сучасності: зб. наук. пр. / за заг. ред. І. А. Зязюна; ІПОД АПН України. – К.; Харків: НТУ «ХП», 2009. – С. 444–452.
202. П'ята книжка рахункова для Австрійських всеобщихъ школьъ народнихъ / сост. Фр. Мочнік. – Вьдень, 1886. – 114 с.
203. Парамонова Л. А. Дошкольное и начальное образование за рубежом: История и современность: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Л. А. Парамонова, Е. Ю. Протасова. – М.: Академия, 2001. – 240 с.
204. Пастушенко О. Омелян Партицький про сім'ю як важливий чинник національного виховання / Олександра Пастушенко // Вісник Львів. ун-ту. Сер. педагогічна / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 2003. – Вип.17.– С. 207–213.
205. Пачовський В. Українознавство у вихованні молоді: доп. на Першому українському пед. конгресі (2–3 листопада 1935 р., Львів) / Василь Пачовський // Товариство «Рідна школа»: історія і сучасність: наук. альм. – Львів: Львів. край, 2001. – Число 1. – С. 176–192.

206. Пачовський В. Срібна земля: 1000-ліття Карпатської України / Василь Пачовський. – Львів: Дружина, 1938. – 69 с.
207. Пантюк Т. І. Теорія і практика фізичного виховання дітей дошкільного віку в Україні (1918 – 1939 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступення канд. пед. наук: 13.00.07 «Теорія та методика виховання» / Тетяна Ігорівна Пантюк. – К., 2001. – 18 с.
208. Педагогічна майстерність академіка Івана Зязюна: зб. наук пр. / [редкол.: Н.Г. Ничкало (голова) та ін.; упоряд.: Н. Г. Ничкало, О. М. Боровік]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – К.: Богданова А. М., 2013. – 456 с.
209. Педагогічна майстерність: підруч. для студ. вищ. пед. навч. закл. / [І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.]; за ред. І.А.Зязюна. – [3-тє вид., допов. і перероб.]. – К.: СПД Богданова А.М., 2008. – 376 с.
210. Педагогічна майстерність: хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл./ [упоряд.: І.А. Зязюн, Н.Г. Базилевич, Т.Г. Дмитренко та ін.]; за ред. І.А.Зязюна. – К.: СПД Богданова А.М., 2008. – 462 с.
211. Пеленська І. Наше організоване жіноцтво / Ірина Пеленська // Стрийщина: історично-мемуарний зб.; [за ред. І. Пеленської, К. Баб'як]. – Нью-Йорк: Комітет Стрийщини, 1990. – Т. 2. – С. 9–43.
212. Пенішкевич Д.І. Зміст і методичне забезпечення шкільної освіти на Буковині (XVIII – початок ХХ ст.): навч. посіб. / Дарина Іванівна Пенішкевич. – Чернівці, 2001. – 220 с.
213. Пенішкевич Д.І. Розвиток українського шкільництва на Буковині (XVII – поч. ХХ ст.): монографія / Д. І. Пенішкевич. – Чернівці: Рута, 2002. – 520 с.
214. Перепелюк І. Особистісні та професійні риси жінки-вихователя: історико-педагогічний аспект / І. Перепелюк // Вісник Львів. ун-ту. Сер. педагогічна / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 2012. – Вип. 28. – С.167–178.
215. Перша руска захоронка на Буковині // Буковина. – 1906.– № 67 – С. 3
216. Першій захоронці 120 років // Хлібороб. – 2013. – Червень. – № 462 (3907).
217. Песталоцци И.Г. Избр. пед. соч.: в 3 т. Т. 3: 1805–1827: педагогическая деятельность / Иоганн Генрих Песталоцци; пер. с нем. В.А. Ротенбург. – М.: Просвещение, 1965. – 635 с.
218. Петрашук К. Індивідуальне виховане дітей в школі і дома / К. Петрашук // Викोwineg Schule. – 1907. – № 1. – С.30–33.
219. Пичугина Н. Дошкільная педагогика / Надежда Пичугина, Галина Айдашева, Светлана Ассаулова. – Ростов н/Д: Феникс, 2004. – 384 с.

220. Піддубний Г. Буковина: її минуле й сучасне: суспільно-політичний нарис із малюнками і мапою Буковини / Григорій Піддубний. – Чернівці; Зелена Буковина, 2005. – 216 с.
221. Піц І. Освітня діяльність Осипа Маковея у спогадах колишніх учнів-семінаристів [Текст] / Ірина Піц // Науковий вісн. Чернівецьк. ун-ту: зб. наук. пр. / Чернівецьк. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2009. – Вип. 483: Педагогіка та психологія. – С. 88–93.
222. Помелов В. Б. Основоположник дошкільного виховання / В. Б. Помелов // Педагогіка. – 2012. – № 9. – С. 93–100.
223. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Тамара Іллівна Поніманська. – К.: Академвидав, 2006. – 456 с.
224. Поп І. Енциклопедія Подкарпатської Русі / Іван Поп; Карпато-руський етнологічний дослідницький центр США. – Ужгород: Изд-во В. Падяка, 2001. – 430 с.
225. Попиченко С. С. Розвиток теорії і практики суспільного дошкільного виховання в Україні (кінець ХІХ – початок ХХ ст.): дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Попиченко Світлана Сергіївна; Уманський педагогічний інститут імені Павла Тичини. – Умань., 1998. – 197 с.
226. Попович О. Відродження Буковини: спомини / Омелян Попович. – Львів: Червона Калина, 1933. – 120 с.
227. Попович О. Дитину ховати, то камінь глодати / Омелян Попович // Буковинський календар на 1886 р. – Р. ХІІІ. – Чернівці, 1886. – С.60–68.
228. Попович О. Досвід в науці природописній / Омелян Попович // Вiковiнег Schiile. – 1905. – №3. – С. 166–170.
229. Попович О. Читанка для шкіл народних: Ч. 1: Буквар / Омелян Попович. – Відень, 1892. – 96 с.
230. Попович О. Читанка для шкіл народних: Ч. 1: [для третього і четвертого року науки] / Омелян Попович. – Відень, 1915. – 156 с.
231. Попович О. Читанка и граматика для школ народных. Ч. 1: [для першого і другого року науки]/ Омелян Попович. – Відень, 1907. – 124 с.
232. Потапюк Л.М. Становлення та розвиток Руського педагогічного товариства «Рідна школа»: історико-педагогічний аспект / Л.М. Потапюк // Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. – Сер.: Педагогіка. – Севастополь, 2012. – Вип. 127. – С. 150–156.
233. Православний календар для українського народу. – Чернівці, 1912. – 180 с.

234. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» // Палітра педагога. – 2010. – № 4. – С. 4–26.
235. Професійна освіта: ціннісні орієнтири сучасності: зб. наук. пр. / за заг. ред. І.А.Зязюна; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України. – К.; Харків: НТУ «ХП», 2009. – 472 с. – (Присвячується 70-річчю від дня народж. акад. Неллі Григорівни Ничкало).
236. Реґо Г. Видатні постаті (Угорщини та Австро-Угорщини), причетні до становлення дошкільного виховання в Закарпатті / Ганна Реґо // Науковий вісн. Чернівець. ун-ту: зб. наук. пр. / [Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича]. – Чернівці, 2005. – Вип. 244: Педагогіка та психологія. – С. 196–202.
237. Реґо Г.І. Дошкільне виховання у Закарпатті: витоки й історія розвитку (1836 – 1918 рр.) / Ганна Іванівна Реґо. – Ужгород: Патент, 2010. – 256 с.
238. Реґо Г. Становлення перших дошкільних закладів у Закарпатті (друга половина XIX ст.) / Ганна Реґо // Науковий вісн. Ужгородського нац. ун-ту. Сер.: Педагогіка. Соціальна робота. – Ужгород, 2005. – № 8. – С. 162–164.
239. Резолюції Українського Жіночого Конгресу, ухвалені в Станиславові дня 27 червня ц р. // Жіноча доля. – 1934. – Ч. 15–16.
240. Рогальська В. Григорій Ващенко: система дошкільної освіти / В. Рогальська // Дошкільне виховання. – 2004. – № 1. – С. 18–19.
241. Роспоряженъе Рады школьной краевой зъ дня 25. Фебруарія 1871 ч. 1740, которымъ оголошаея провизоричный статуть для семинарій учительских // Учитель. – 1871. – Ч. 17. – С. 67–68.
242. Российская педагогическая энциклопедия: в 2 т. Т. 1 / глав. ред. В. В. Давыдов. – М.: Большая российская энциклопедия, 1993. – 606 с. – Т. 2. – 1999. – 552 с.
243. Росул В. В. Тенденції розвитку школи та педагогічної думки Закарпаття (XIX – XX ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Василь Васильович Росул. – К., 1997. – 24 с.
244. Русалка Дністровая / Вступ. ст., приміт., підготовка текстів М. Шалати. – К.: Дніпро, 1987. – 206 с.
245. Руска читанка для першої кляси шкіл середніх / [уложив Сергій Шпойнаровський]. – Чернівці, 1900. – 248 с.
246. Руснак І.С. Народу віддані життя і праця: творчий шлях Івана Бажанського: монографія / Іван Руснак, Інна Червінська. – Чернівці: Рута, 2003. – 152 с.

247. Русова С. Вибрані педагогічні твори / Софія Русова. – К.: Освіта, 1996. – 304 с.
248. Русова С. Дошкільне виховання / Софія Русова. – Катеринослав; Укр. вид-во, 1918. – 162 с.
249. Русова С. Мої спомини / Софія Русова. – Львів: Хортиця, 1937. – 284 с.
250. Русова С. День у Чернівцях / Софія Русова // Жіноча доля. – 1934. – Ч. 15/16. – С. 8–9.
251. Русова С. Позашкільна освіта. Засоби її переведення: лекції, читані на позашкільному факультеті Київського педагогічного інституту / Софія Русова. – К.: Дзвін, [1918]. – 88 с.
252. Русова С. Теорія і практика дошкільного виховання / Софія Русова. – Прага: Укр. Гром. видавн. фонд, 1924. – 127 с.
253. Русова С. Нові методи дошкільного виховання / Софія Русова. – Прага: Сіяч, 1927. – 112 с.
254. Садова Т.А. Становлення і розвиток вітчизняної дошкільної лінгводидактики (друга половина XIX ст. – перша половина XX ст.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Садова Тетяна Анатоліївна. – Одеса, 1997. – 214 с.
255. Сайко Т. Отець Кирило Селецький / Оксана Сайко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.ugcc.org.ua/ukr/library/xx_st/seletskyj...
256. Саяпіна С. «Материнська школа» Я. Коменського як програма цілей навчання й виховання дітей дошкільного віку / Світлана Саяпіна // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: нак. зб. / Уманський держ пед. уг-т. імені Павла Тичини. – Умань, 2013. – Випуск 45. – С. 263–268.
257. Селезінкова Н. 10-ліття найріднішої школи. Кілька слів про вагу дитячих садків / Неоніла Селезінкова // Діло. – 1934. – Ч. 108. – С. 3; Ч. 109. – С. 5; Ч. 110. – С. 4.
258. Семака Є. Християнська Апольоґетика для вищих клас шкіл середніх і інших висших наукових закладів / Євген Семака – Відень: ц. к. видавництво шкільних книжок, 1907. – 195 с.
259. Семака Є. Церковна Історія для шкіл реальних, учительських семинарій і інших їм подібних наукових закладів / Євген Семака. – Відень: ц. к. видавництво шкільних книжок, 1910. – 80 с.
260. Сергеєва В. Заведення перших народних дитячих садків у Києві / Валентина Сергеєва, // Гірська школа Українських Карпат. – 2013. – № 8/9. – С. 315–318.

261. Сестри служебниці // Буковина. – 1897. – Ч. 10. – С. 2.
262. Сімович В. Українське шкільництво на Буковині // Василь Сімович. Праці в двох томах / [упоряд.: Людмила Ткач, Оксана Івасюк, Ростислав Пилипчук, Ярослава Погребенник]. – Чернівці: Книги – XXI, 2005. – Т. 2: Літературознавство. Культура. – С. 630–653.
263. Сінгалевич Тер-Карапетян В. «Рідна школа» Стрий-Лани / В. Сінгалевич Тер-Карапетян // Стрийщина: історико-мемуарний збірник Стрийщини, Скільщини, Болехівщини, Долинщини, Рожнітівщини, Журавенщини, Жидачівщини і Миколаївщини / Т. Пеленська, Т. Баб'як (ред.) . – Нью-Йорк [та ін.]: Комітет Стрийщини, 1990. – Т. I. – С. 382–386.
264. Сірополко С. В боротьбі за рідну мову в школі на Закарпатті / Степан Сірополко // ШВН. – 1938. – Кн. 2. – С. 122.
265. Сірополко С. Освіта на Закарпатті / Степан Сірополко // Рідна Школа. – 1933. – Ч. 15. – С. 242–244.
266. Сірополко С. Історія освіти в Україні / Степан Сірополко. – К.: Наук. думка, 2001. – 912 с.
267. Слободянюк Т. Б. Становлення та розвиток професійної підготовки фахівців з дошкільного виховання в Україні (кінець XIX – початок XX-го століття): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Тетяна Борисівна Слободянюк. – К., 2000. – 25 с.
268. Слободянюк Т. Б. Становлення та розвиток професійної підготовки фахівців з дошкільного виховання в Україні (кінець XIX – початок XX-го століття): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Слободянюк Тетяна Борисівна. – К., 2000. – 187 с.
269. Словарь української мови / за ред. Б. Грінченка: к 4 т. – К., 1907–1909.
270. Смаль-Стоцький С. Буковинська Русь: культурно-історичний образок / Степан Смаль-Стоцький // Зелена Буковина. – 1996. – № 3–4. – С. 19–160.
271. Смаль-Стоцький С. Руска граматыка / С. Смаль-Стоцький, Т. Гартнер. – Львов, 1907. – 242 с.
272. Спинул Н. Наука про здоровле в дівочих школах / Николай Спинул // Bukowiner Schule. – 1909. – С. 74–77.
273. Статут вільної організації українського учительства на Буковині. – Чернівці: з друкарні тов. «Руська Рада», під зарядом Івана Захарка, 1909. – 9 с.
274. Статут Женського добродійного товариства імени сьв. Жен Мироносиць в Чернівцях. – Чернівці: [б. в.], 1904. – 8 с.

275. Статут товариства «Руска охоронка» у Львові. – Львів: Друк. НТШ, [поч. ХХ ст.]. – 8 с.
276. Статут Товариства «Українська Захоронка». – Львів: [б. в.], 1916. – 9 с.
277. Сторожівна А. Сестра Юлія / Анна Сторожівна // Буковина. – 1897. – № 25. – С. 3.
278. Струннікова Д. І. Наступність в ознайомленні з природою дітей 6 і 7 років (в умовах діяльності навчально-виховного комплексу "школа – дитячий садок") : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Струннікова Дарія Іванівна. – Чернівці, 2000. – 283 с.
279. Струннікова Д.І. Формування етнічної самосвідомості студентів у процесі фахової підготовки / Дарина Іванівна Струннікова, Ярина Андріївна Квасецька // Педагогічний дискурс: зб. наук. праць / [голов. ред. І.М. Шоробура; Інститут педагогіки НАПН України, Хмельницька гуманіст.-пед. академія. – Хмельницький: ХГПАЮ, 2012. – Вип. 13. – С. 364–368.
280. Ступарик Б. Національна школа: витоки, становлення: навчально-метод. посіб. / Богдан Ступарик – К.: ІЗМН, 1998. – 336 с.
281. Ступарик Б. М. Шкільництво Галичини (1772–1939 рр.) / Богдан Ступарик. – Івано-Франківськ: Акорд, 1994. – 143, [і] с.
282. Сухомлинська О. В. Періодизація педагогічної думки в Україні: кроки до нового виміру / Ольга Сухомлинська // Зб. наук. пр.: Спеціальний випуск «До витоків становлення української педагогічної науки» / [В. Г. Кузь (гол. ред.) та ін.]. / Уман. держ. пед. ун-т – К., 2002. – С. 31–40.
283. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / Ольга Сухомлинська. – К.: АПН, 2003. – 68 с.
284. Сухомлинська О. Формування духовності особистості на основі християнських моральних цінностей / Ольга Сухомлинська // Директор школи. – 2003. – № 1 (24). – С. 4 – 6.
285. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 т. Т. 3. / Василь Олександрович Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1977. – 760 с.
286. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5 т. Т. 2. / Василь Олександрович Сухомлинський – К.: Рад. школа, 1976. – С. 417–654.
287. Танько Т. П. Теорія та практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів у педагогічних університетах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Тетяна Петрівна Танько – Харків, 2004. – 41 с.

288. Тимчук Л. Основні підходи до визначення змісту освіти в дидактичній думці Буковини кінця XIX – початку XX століття / Людмила Тимчук // Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. – Івано-Франківськ: Плай, 2000. – Вип. IV. – С.194–199.
289. Тимчук Л. І. Організаційно-педагогічні засади української освіти дорослих на Буковині (1869–1940 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Людмила Іванівна Тимчук. – Івано-Франківськ, 2005. – 20 с.
290. Тихолоз Н. «Та вернімося до школи: там сонце, молодість, життя...»: Спомини зі шкільних літ Анни Франко / Наталя Тихолоз // Вісник Львів. у-ту. Сер. філологічна: Франкознавство / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 2011. – Вип. 55. – С. 304–337.
291. Толковый словарь русского языка: в 4 т. Т.4: С – Ящурный / [под ред. Д.Н. Ушакова]. – М.: Гос. изд. иностр. и нац. словарей, 1940. – 1504 стб.
292. Торонський А. Історія біблійна старого завіта для греко-католицької молодіжи середніх шкіл: друге видання / А. Торонський. – Львів, 1899. – 221 с.
293. Торонський А. Християнсько-католицька догматика або наука віри основна / А. Торонський. – Львів, 1897. – 167 с.
294. Українська культура історія і сучасність: навч. посіб. для студ. ун-тів і пед. ін-тів / [к за ред. С. О. Черепанової] – Львів: Світ, 1994.
295. Українська педагогіка в персоналіях: навч. посіб.: у 2 кн. / за ред. О. В. Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005. – Кн. 1. – 624 с.; Кн. 2. – 552 с.
296. Українське дошкілля: підручн. для виховниць укр. дошк. дітвори в дитячих садках, захистах, сиротинцях і т. под. установах. – Краків: Українське видавництво, 1940. – 106 с.
297. Українське дошкілля: підруч. для провідниць українських дитячих садків / за ред. Л. Ясінчука. – Львів: [б. в.], 1936. – 249 с.
298. Українське шкільництво на Буковині, в Галичині, на Закарпатті та в Канаді / [за ред. С.Сірополка]. – Прага: [б. в.], 1932. – 71 с.
299. Українсько-російський словник: у 6 т. / голов. ред. І. М. Кириченко. – К.: Вид-во АН УРСР, 1953–1963.
300. Улюкаєва І.Г. Стан дослідження історії становлення і розвитку суспільного дошкільного виховання в Україні в історико-педагогічній науці / Ірина Гереевна Улюкаєва // Збірник наук. праць Бердянського держ. пед. ун-ту. Пед. науки. – № 3. – Бердянськ: БДПУ, 2008. – С. 5–9.

301. Улюкаєва І. Г. Історія суспільного дошкільного виховання в Україні (кінець XIX ст. – 1941р.): навч. посіб. / Ірина Гераївна Улюкаєва / Бердянський держ. пед. ун-т. – Запоріжжя: Просвіта, 2004. – 76 с.
302. Улюкаєва І. Г. Нариси з історії суспільного дошкільного виховання в Україні: навч. посіб. / Ірина Гереевна Улюкаєва. – Бердянськ: БДПУ, 2006. – 148 с.
303. Улюкаєва І. Г. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки в Україні: навч. посіб. для студ. пед. навч. закл. / за ред. І. Г. Улюкаєвої. – Донецьк: Юго-Восток, Лтд, 2008. – 213 с.
304. Улюкаєва І. Г. Становлення і розвиток дошкільної педагогічної освіти 1905–1941 рр.: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Улюкаєва Ірина Гереевна. – К., 1993. – 190 с.
305. Умляфт Ф. Учебник географії для нижших клас австрійських гімназій / Ф. Умляфт, М. Кордуба. – Чернівці, 1904. – 58 с.
306. Ушинский К. Д. Программа педагогического курса для женских учебных заведений // К. Д. Ушинский. Избранные педагогические сочинения: в 2 т. / под. ред. А. И. Пискунова, Г. С. Костюка, Д. О. Лордкипанидзе, М. Ф. Шабаевой. – М.: Педагогика, 1974. – Т. 1. – С. 548–556.
307. Ушинский К. Д. Проект учительской семинарии // К. Д. Ушинский. Избранные педагогические сочинения / под. ред. А. И. Пискунова, Г. С. Костюка, Д. О. Лордкипанидзе, М. Ф. Шабаевой. – М.: Педагогика, 1974. – Т. 2. – С. 36–65.
308. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: в 2 т. Т. 1: Теоретичні проблеми педагогіки : [пер. з рос.] / редкол.: В. М. Столетов (голова) [та ін.]; склав і підгот. до друку Є. Д. Днепров; за ред. О. І. Пискунова. – К.: Рад. школа, 1983. – 489 с.
309. Федак-Шепарович О. Українська Захоронка у Львові: з нагоди 25-літнього ювілею / Олена Федак-Шепарович // Нова Хата. – 1927. – Ч. 6. – С. 4.
310. Федорак Н. Роль громадськості Галичини в соціальному захисті української молоді (20–30-ті роки XX століття) / Нестор Федорак // Схід. – 2009. – № 8 (99). – С. 21–25.
311. Філіпчук Г. Г. Національна освіта: особистість і суспільство: зб. наук. пр. / Георгій Філіпчук. – Чернівці: Зелена Буковина, 2013. – 844 с.
312. Філіпчук Г. Г. Націєтворчість освіти: монографія / Георгій Філіпчук. – Чернівці: Зелена Буковина, 2014. – 400 с.
313. Філіпчук Н. О. Розвиток особистісних якостей майбутніх музикантів-педагогів у вищих навчальних закладах Західної України (перша половина XX століття): навч. посіб. / [за науковою ред. акад. І. А. Зязюна;

- передм., післямова проф. О.М. Отич]; Філіпчук Наталія Олександрівна. – Чернівці, Зелена Буковина, 2011. – 192 с.
314. Філіпчук, Н. О. Досвід професійної підготовки майбутніх музикантів у закладах музичної освіти Західної України у першій половині ХХ ст. / Наталія Філіпчук // Науковий вісн. Миколаїв. держ. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського. Сер.: Пед. науки / за ред. В. Д. Будака, О. М. Пехоти. – Миколаїв, 2012. – Вип. 36: Педагогічна майстерність: теорія і технології. – С. 67–72.
315. Франко І. Я. Зібрання творів: у 50 т. Т. 45: філософські праці / [голова редкол. Є.П. Кирилюк]; Іван Якович Франко; АН УРСР, Ін-т історії, Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка. – К.: Наук. думка, 1986. – 574 с.
316. Франко І.Я. Про видання творів Т. Шевченка // І.Я. Франко. Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наук. думка, 1980. – Т. 28. – С. 58 – 60.
317. Храплива Е. Як закладати дитячі садки // Жіноча доля. – 1934. – Ч. 8. – С. 5–6.
318. Химич Н.Є. Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку на християнських цінностях в позашкільному закладі освіти / Н. Є. Химич // Наукові записки. Сер.: Психологія і педагогіка / Національний ун-т «Острозька академія». – Острог, 2013. – Вип. 23. – С. 283–289.
319. Цінності освіти і виховання: наук.-метод. зб. / за заг. ред. О. В. Сухомлинської; упоряд. О. М. Павліченко. – К.: [б. в.], 1997. – 224 с.
320. Цюльнер Е. Історія Австрії / Еріх Цюльнер; [пер. з нім. Роман Дубасевич, Христина Назаркевич, Анатолій Онишко, Наталя Іваничук]. – Львів: Літопис, 2001. – 707 с.
321. Цюра С. Педагогічні часописи Товариства / Світлана Цюра // Товариство «Рідна школа»: історія і сучасність: наук. альм. – Львів: Львів. край, 2001. – Число 1. – С. 90–109.
322. Чапля В. Середнє і фахове шкільництво на Карпатській Україні / В. Чапля // Українська Школа. – 1939. – Ч. 1–6. – С. 74–75.
323. Чернівці. Історія і сучасність: [ювілейне видання до 600-річчя першої писемної згадки про місто / В. М. Ботушанський, С. В. Біленкова, О. В. Добржанський та ін; за заг. ред. В. М. Ботушанського]. – Чернівці: Зелена Буковина, 2009. – 586 с.
324. Чумичева Р.М. Управление дошкольным образованием: учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений / Р.М.Чумичева, Н.А.Платошина. – М.: Академия, 2011. – 400 с.
325. Шандор В. Закарпаття: історично-правний нарис від IX ст. до 1920 р. / Вікентій Шандор. – Нью-Йорк: Карпатський Союз, 1992. – 292 с.

326. Шевченко Т. Г. Твори: у 5 т. Т. 5: Автобіографія. Щоденник. Вибрані листи / Тарас Григорович Шевченко – К.: Дніпро, 1985. – Т. 5. – 525 с.
327. Шематизм всего клира греко-католицької Єпархії Станиславської на рік Божий 1938. – Станиславів.: накладом клира Єпархіяльного, 1938. – 216 с.
328. Шологон Л. Приватна жіноча учительська семінарія в Чернівцях // Матеріали IV Буковинської Міжнародної історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 125-річчю заснування Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, 5 жовтня 2000 р., Чернівці. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – С. 298–300.
329. Энциклопедический Словарь в 86 т. с иллюстрациями и дополнительными материалами / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефронъ; под ред. И. Е. Андреевскаго, К. К. Арсеньева, О. О. Петрушевскаго. – С.-Петербургъ, 1890–1907.
330. Яремчук В.Д. Правовий статус українських шкіл в Республіці Польща у 1919–1939 рр. [Електронний ресурс] / В.Д. Яремчук. – Режим доступу: <http://radnuk.info/statti/250-istoriuaprava/14976-----1919-1939-.html>.
331. Ярова О. Моделі релігійної освіти молодших школярів у країнах Європейського Союзу / Олена Ярова // Порівняльно-педагогічні студії. – 2014. – № 1(19). – С. 72–80.
332. Ярошинська Є. Правда: нарис на тлі домашньої педагогії / Євгенія Ярошинська // Промінь. – 1904. – Ч. 16–17. – С. 114–120.
333. Ясінчук Л. Дитячий садок: мета і спосіб оснування / Лев Ясінчук – Львів: б.в., 1936. – 31 с.
334. Ясінчук Л. 50 літ Рідної Школи, 1881–1931 / Лев Ясінчук. – Львів: Наклад. т-ва «Рідна Школа», [поч. 1930-х]. – 270 с.

**Центральний державний архів вищих органів влади
та управління України**

335. Ф. 2201 Міністерство освіти Української держави
оп. 1
Спр. 58 Законопроект та пояснюючі записки до нього по департаменту позашкільної освіти і дошкільного виховання.
336. Ф. 2201 Міністерство освіти Української держави
оп. 1
Спр. 1004 Департамент позашкільної освіти і дошкільного виховання. Відділ дошкільного виховання. Протоколи нарад та інші документи про організацію позашкільної освіти і дошкільного виховання на місцях.

337. Ф. 2201 Міністерство освіти Української держави
оп. 2
Спр. 502 Відділ дошкільного виховання. Закони, протоколи, обіжники та інструкції Ради Міністрів, Міністерства народної освіти та його департаментів.
338. Ф. 2201 Міністерство освіти Української держави
оп. 2
Спр. 503 Закони й законопроекти про позашкільне та дошкільне виховання на Україні.
339. Ф. 2201 Міністерство освіти Української держави
оп. 2
Спр. 505 Документи наради з дошкільного виховання при Міністерстві народної освіти (19–20 червня 1918 р.).
340. Ф. 2201 Міністерство освіти Української держави
оп. 2
Спр. 509 Документи до курсів з дошкільного виховання Міністерства народної освіти (лекції, розклад занять, посвідчення слухачам, кошторис, звіт).
341. Ф. 2201 Міністерство освіти Української держави
оп. 2
Спр. 510 Листування з Київською міською управою про організацію, стан, фінансування, діяльність та підготовку курсів вихователів установ дошкільного виховання у м. Києві.
342. Ф. 2581 Народне міністерство освіти Української народної Республіки
оп. 1
Спр. 157 План і звіт про діяльність департаменту позашкільної освіти і дошкільного виховання.
343. Ф. 2581 Народне міністерство освіти Української народної Республіки
оп. 1
Спр. 162 Протоколи засідань комісій і нарад по окремим формам роботи департаменту позашкільної освіти й дошкільного виховання, курсів, шкіл, лекцій, дитсадків, бібліотек та інші.; програми роботи цих установ; листування про організацію Центрального Книжкового складу.
344. Ф. 2581 Народне міністерство освіти Української народної Республіки
оп. 1
Спр. 169 Інформація відділу дошкільного виховання про теми лекцій для співробітників дошкільних установ в українській семінарії.

345. Ф. 2581 Народне міністерство освіти Української народної Республіки
оп. 2
Спр. 17 Листування з департаментом загальних справ, Київською міською управою та іншими установами, їх кошториси на відпуск коштів для відкриття дитячих садків, відведення їм приміщень і про забезпечення їх обладнанням.

Центральний державний історичний архів України, м. Київ

346. Ф. 127 Киевская духовная консистория
оп. 790
Спр. 159 Дело о детских садах в г. Киеве, 1909–1912 гг.
347. Ф. 127 Киевская духовная консистория
оп. 790
Спр. 482 Дело о детских садах в г. Киеве, 1909–1912 гг.
348. Ф. 707 Управление Киевского учебного округа
оп. 166
Спр. 9 Дело о Фребелевском педагогическом институте при Киевском Фребелевском обществе, 1916 г.
349. Ф. 707 Управление Киевского учебного округа
оп. 225
Спр. 119 Дело о разрешении открывать «Детские сады» при частных учебных заведениях и отдельно.
350. Ф. 707 Управление Киевского учебного округа
оп. 279
Спр. 35 Дело о разрешении Киевскому обществу Трудовой помощи для интеллигентных женщин открыть в г. Киеве частный Фребелевский педагогический институт, 1907 г.
351. Ф. 707 Управление Киевского учебного округа
оп. 247
Спр. 120 Дело о Фребелевском педагогическом институте при Киевском Фребелевском обществе, 1906–1907 гг.
352. Ф. 707 Управление Киевского учебного округа
оп. 283
Спр. 1 Ведомости о участних училищах г. Киева и детских садах, 1910 г.
353. Ф. 707 Управление Киевского учебного округа
оп. 317
Спр. 412 Дело о разрешении Киевскому обществу содействия воспитанию и защите детей открыть в г. Киеве частную Школу нянь при народном детском саде общества, 1905 г.

354. Ф. 707 Управление Киевского учебного округа
оп. 279
Спр. 35 Дело о Фребелевском педагогическом институте при Киевском Фребелевском обществе, 1908 г.
355. Ф. 707 Управление Киевского учебного округа
оп. 225
Спр. 119 Дело о Фребелевском педагогическом институте, 1908–1910 гг.
356. Ф. 707 Управление Киевского учебного округа
оп. 256
Спр. 155 Дело о состоянии учебно-воспитательной части в Киевском Фребелевском женском институте при Фребелевском обществе, 1913 г.
357. Ф. 707 Управление Киевского учебного округа
оп. 317
Спр. 303 Дело о ходатайстве Киевского общества содействия воспитанию и защиты детей о разрешении открытия временным двух – годовичных курсов для «Подготовки руководительниц воспитания и физического и умственного развития детей», 1904 г.
358. Ф. 707 Управление Киевского учебного округа
оп. 167
Спр. 305 Дело о Фребелевском обществе в г. Киеве
359. Ф. 707 Управление Киевского учебного округа
оп. 165
Спр. 9 – 9а Дело о Фребелевском педагогическом институте, 1915–1916 гг.
360. Ф. 707 Управление Киевского учебного округа
оп. 163
Спр. 9 Дело о Фребелевском институте. Допуск С.Ф. Русовой к преподаванию, 1913 г.
361. Ф. 707 Управление Киевского учебного округа
оп. 247
Спр. 120 Дело о Фребелевском педагогическом институте и допуске к преподаванию Н.Д. Лубенец, 1906–1907 гг.
362. Ф. 707 Управление Киевского учебного округа
оп. 225
Спр. 33 Программы для преподавания предметов в учительских семинариях 1878/1879 учебный год.

363. Ф. 707 Управление Киевского учебного округа
оп. 167

Спр. 9 Дело о Фребелевском педагогическом институте при Киевском Фребелевском обществе, 1917 г.

Центральний державний історичний архів України, м. Львів

364. Ф. 146 Галицьке намісництво, м. Львів

оп. 8

Спр. 231 Звіт про кількість дитячих садків на території Галичини, 1903 р., 58 арк.

365. Ф. 178 Крайова шкільна Рада, м. Львів

оп. 2

Спр. 5125 Історична довідка про приватну жіночу учительську семінарію Українського педагогічного товариства в м. Коломиї, 1914 р., 13 арк.

366. Ф. 179 Кураторія Львівського шкільного округу, м. Львів

оп. 3

Спр. 109 Історичний огляд про діяльність учительських семінарій в Галичині під час панування Австро-Угорщини, 11 арк.

367. Ф. 179 Кураторія Львівського шкільного округу, м. Львів

оп. 5

Спр. 120 Листування з повітовою шкільною радою у містечку Надвірна про відкриття і діяльність приватного дитячого садка сс. Службниць, 64 арк.

368. Ф. 206 Українське педагогічне товариство «Рідна школа», м. Львів

оп. 1

Спр. 34 Дані про кількість гуртків, дитячих садків, шкіл, гімназій та членів товариства, 1914 р., 1 арк.

Державний архів Закарпатської області

369. Ф. 6 Бургомистр г. Ужгород

оп. 5

Спр. 681 Смета на постройку детского сада по улице Телеки в г. Ужгороде, 1883 г., 9 арк.

370. Ф. 6 Бургомистр г. Ужгород

оп. 5

Спр. 1311 Сообщение попечителя начальной школы об организации и городе по улице Мочар детского сада с целью венгеризации детей словацкой национальности, 1891 г., 5 арк.

371. Ф. 113 Королевский школьный инспекторат Ужанской жупы г. Ужгород 1868 – 1919 гг.
оп. 2
Спр. 2 Переписка с Министерством культов и просвещения Венгерского королевства об организации детского сада в г. Ужгороде. 1870 г., 4 арк.
372. Ф. 113 Королевский школьный инспекторат Ужанской жупы г. Ужгород 1868 – 1919 гг.
оп. 2
Спр. 17 Дело об организации и сборе средств на строительство детского сада в г. Ужгороде. 1877–1878 гг., 16 арк.
373. Ф. 113 Королевский школьный инспекторат Ужанской жупы г. Ужгород 1868 – 1919 гг.
оп. 2
Спр. 88 Дело о строительстве детского сада в г. Ужгороде. 1899–1908 гг., 59 арк.
374. Ф. 113 Королевский школьный инспекторат Ужанской жупы г. Ужгород 1868 – 1919 гг.
оп. 2
Спр. 111 Переписка с Министерством культов и просвещения Венгерского королевства о принятии на государственное попечение детского садика в г. Ужгороде. 1904 г., 5 арк.
375. Ф. 113 Королевский школьный инспекторат Ужанской жупы г. Ужгород 1868 – 1919 гг.
оп. 4
Спр. 149 Инвентарные описи детсада с. Унгдороц начато 1916 г. окончено 1917 г., 12 арк.
376. Ф. 130 Шкільний інспекторат Березької жупи м. Берегово 1875–1919 гг.
оп. 1
Спр. 14 Справа про діяльність Гатського дитячого садку 1882–1943 рр., 126 арк.
377. Ф. 130 Шкільний інспекторат Березької жупи м. Берегово 1875–1919 гг.
оп. 2
Спр. 2 Розпорядження Міністерства освіти, рішення жупної адміністративної комісії і листування з районними нотаріатами про відкриття і роботу літніх дитячих майданчиків 1904–1912 рр., 149 арк.
378. Ф. 130 Шкільний інспекторат Березької жупи м. Берегово 1875–1919 гг.
оп. 2
Спр. 4 Листування з районними нотаріатами про відкриття і роботу літніх дитячих майданчиків 1912–1913 рр., 54 арк.

379. Ф. 130 Шкільний інспекторат Березької жупи м. Берегово 1875–1919 гг.
оп. 3
Спр. 1 Материалы бюджета, арендные договора и др. финансирование государственной начальной школы и детсада в селе Мезевкасонь 1877–1917 гг., 70 арк.
380. Ф. 130 Шкільний інспекторат Березької жупи м. Берегово 1875–1919 гг.
оп. 3
Спр. 2 Переписка с Министерством культов и просвещения Венгрии с административной комиссией Бережской жупы о выделении государственных пособий на содержание детского сада и оказании помощи воспитательнице детсада с. Надьберег 1883–1918 гг., 78 арк.
381. Ф. 365 Королевский школьный инспекторат Угочанской жупы, г. Нодьсевлюш (Виноградово) 1868–1918 гг.
оп. 1
Спр. 6 Переписка с административной комиссией Угочанской жупы по финансовым вопросам детсада г. Нодьсевлюш 1883–1885 гг., 158 арк.
382. Ф. 614 Неліпінський дитячий садок, с. Неліпіно Свалявського округу Березької жупи 1902–1919 рр.
оп. 1
Спр. 1 Табель відвідування дітей за 1902–1903 рр., 31 арк.
383. Ф. 614 Неліпінський дитячий садок, с. Неліпіно Свалявського округу Березької жупи 1902–1919 рр.
оп. 1
Спр. 9 Табель відвідування дітей за 1912–1913 рр., 33 арк.
384. Ф. 1092 Школьный инспекторат Мараморошской жупы г. Хуст 1895–1919 гг.
оп. 1
Спр. 20 Матрикульная книга детсада с. Лонка 1911 г. 12 арк.
385. Ф. 1092 Школьный инспекторат Мараморошской жупы г. Хуст 1895–1919 гг.
оп. 1
Спр. 13 Переписка с Министерством культов и просвещения Венгрии, с сельским представительством и попечительством школы об организации детсада в с. Березна, 102 арк.
386. Ф. 1287 Шкільний інспекторат Березької та Угочанської жуп, м. Берегово 1869–1891 рр.
оп. 1
Спр. 1 Листування з Міністерством освіти і культу Угорщини шкільного інспекторату Березької та Угочанської жуп, 86 арк.

Державний архів Івано-Франківської області

387. Ф. 2 Станіславське воєводське управління, м. Станіслав Станіславського повіту Станіславського воєводства
оп. 3
Спр. 298 Переписка с Городенковским, Калушским и другими поветовыми старостами об утверждении уставов и регистрации отделений и кружков украинского националистического общества «Союз украинок» в поветах воеводства, 357 арк.

Державний архів Чернівецької області

388. Ф. 1 Окружное управление Буковины, г. Черновцы
оп. 1
Спр. 10738 Указание Министерства внутренних дел о порядке организации детских яслей, 1852–1853 гг., 19 арк.
389. Ф. 3 Краевое управление Буковины, г. Черновцы
оп. 1
Спр. 5420 Сведение о выходе на Буковине периодических изданий, 1889 г., 3 арк.
390. Ф. 3 Краевое управление Буковины, г. Черновцы
оп. 1
Спр. 9332 Переписка с Исполнительным комитетом ландтага Буковины и донесения Министерству культов и просвещения о принятия закона о внедрении украинского и румынского языков обучения в Черновицком педагогическом училище за 1905–1906 гг., 11 арк.
391. Ф. 3 Краевое управление Буковины, г. Черновцы
оп. 1
Спр. 24033 Переписка с дирекцией полиции г. Черновцы о создание в г. Черновцы общества женщин украинской национальности. Устав общества, 13 арк.
392. Ф. 3 Краевое управление Буковины, г. Черновцы
оп. 2
Спр. 25064 Переписка с Министерством общественных работ об открытие в гор. Черновцы курсов для повышения квалификацией преподавателей профессио-нальных школ Буковины с 10 августа 1908 по 26 апреля 1914 гг., 131 арк.
393. Ф. 211 Краевой школьный совет Буковины, г. Черновцы
оп. 1
Спр. 200 Сообщение Министерства культов и просвещения о выселке

экземпляров постановления и инструкции о значения детских садов воспитания детей дошкольного возраста, порядка открытия детских садов, 1871 г., 23 арк.

394. Ф. 211 Краевой школьный совет Буковины, г. Черновцы

оп. 1

Спр. 656 Переписка с Министерством культов и просвещения и дирекцией педагогического училища в гор. Черновцы об открытие детских садов при женских педагогических училищах для проведения учебной практики студентами, 1874 г., 19 арк.

395. Ф. 211 Краевой школьный совет Буковины, г. Черновцы

оп. 1

Спр. 4366 Переписка с Черновицким городским школьным советом по прошению Аугенблик Королике о выдаче ей разрешения на открытие детского сада в г. Черновцы, 1896 г., 5 арк.

396. Ф. 211 Краевой школьный совет Буковины, г. Черновцы

оп. 1

Спр. 5350 Переписка с Черновицким городским школьным советом о выдаче разрешения учительницам Вест Анне и Ромсторфер Мелании на открытие детского сада, 1899 г., 11 арк.

397. Ф. 211 Краевой школьный совет Буковины, гор Черновцы

оп. 1

Спр. 656 Переписка с министерством культов и просвещения и дирекцией педагогического училища в гор. Черновцы об открытии детских садов при женских педагогических училищах для проведения учебной практики студентами, 1872 г., 19 л.

398. Ф. 211 Краевой школьный совет Буковины, г. Черновцы

оп. 1

Спр. 785 Переписка с Министерством культов и просвещения и педагогическим училищем в г. Черновцы об открытие детского сада при училище. оборудовании его и организации курсов воспитательниц детского сада за 1875 г., 26 арк.

399. Ф. 211 Краевой школьный совет Буковины, г. Черновцы

оп. 1

Спр. 1393 Переписка с дирекцией педагогического училища г. Черновцы о деятельности детского сада при училище, о выделение денежных средств на хозяйственные нужды и по другим вопросам, касающихся училища, 1878 г., 172 арк.

400. Ф. 211 Краевой школьный совет Буковины, г. Черновцы
оп. 1
Спр. 3903 Переписка с педагогическим училищем г. Черновцы по
прошениям лиц о назначении их воспитательницами детского сада,
1894 г., 7 арк.
401. Ф. 211 Краевой школьный совет Буковины, г. Черновцы
оп. 1
Спр. 5818 Переписка с Черновицким городским школьным советом о
разрешении румынскому женскому обществу на открытие детского сада,
1900 г., 2 арк.
402. Ф. 211 Краевой школьный совет Буковины, г. Черновцы
оп. 1
Спр. 6506 Переписка с Сторожинецким уездным школьным советом об
открытии детского сада г. Сторожинец. Устав, 1902–1909 гг., 26 арк.
403. Ф. 211 Краевой школьный совет Буковины, г. Черновцы
оп. 1
Спр. 9015 Переписка с уездным Школьным Советом г. Черновцы об
утверждении устава общества «Мироносицы», 8 арк.
404. Ф. 211 Краевой школьный совет Буковины, г. Черновцы
оп. 1
Спр. 9081 Переписка с дирекцией педагогического училища г. Черновцы
о представлении отчетов о работе государственных детских садов и
яслей, 1907 г., 13 арк.
405. Ф. 211 Краевой школьный совет Буковины, г. Черновцы
оп. 1
Спр. 11855 Переписка с уездным школьным советом о представлении
сведений о наличных детских садов в уездах, 1911 г., 32 арк.
406. Ф. 211 Краевой школьный совет Буковины, г. Черновцы
оп. 1
Спр. 12333 Переписка с педагогическим училищем гор. Черновцы об
отпуске денежных средств на содержание детского сада при
педагогическом училище, о прошениях кандидатов о допуске их к
практике при детском саде и по другим вопросам, касающимся детского
сада при училище, 1912 г., 30 арк.
407. Ф. 211 Краевой школьный совет Буковины, г. Черновцы
оп. 1
Спр. 12453 Указание Министерства культов и просвещения и циркуляры
уездным школьным советам Буковины о выдаче разрешения

воспитательницам детских садов на посещение всеавстрийского съезда воспитательниц детских садов, 1912 г., 3 арк.

408. Ф. 211 Краевой школьный совет Буковины, г. Черновцы

оп. 1

Спр. 13037 Переписка с Министерством культов и просвещения и дирекцией педагогического училища о предоставлении сведений о деятельности детских садов, о назначении воспитательниц детских садов, 1913 г., 28 арк.

409. Ф. 211 Краевой школьный совет Буковины, г. Черновцы

оп. 1

Спр. 11906 Переписка с дирекцией педагогического училища г. Черновцы о допуске жительнице к прохождению практики при детских садах училища, допуске их к экзаменам, о взимании такс от жителей за посещение детского сада их детьми и по другим вопросам посещения детского сада училища, 1911 г., 50 арк.

410. Ф. 211 Краевой школьный совет Буковины, г. Черновцы

оп. 2

Спр. 1268 Прошение общества «Товариство Православних русинок» в гор. Черновцы о выдаче им разрешения на открытие детского сада для детей жителей украинской национальности, 1908 г., 7 арк.

411. Ф. 213 Краевой школьный совет Буковины, г. Черновцы

оп. 3

Спр. 68 Протоколы заседаний комиссии по изучению организации воспитания и обучения детей в детских садах, начальных и педагогических школах, 1919 г., 12 арк.

412. Ф. 213 Окружной школьный инспекторат Буковины, г. Черновцы

оп. 1

Спр. 3739 Заявления школьного ревизора Сучавского уезда с просьбой ходатайства при Министерстве просвещения об открытии детских садов, столярных, ткацких мастерских при школах, 1928, 29 арк.

413. Ф. 244 Педагогическое училище гор. Черновцы

оп. 2

Спр. 10 Переписка с краевым школьным советом Буковины о методике преподавание уроков музыки и пения за 1871 г., 2 арк.

414. Ф. 244 Педагогическое училище гор. Черновцы

оп. 2

Спр. 173 Учебные планы училища о расписании уроков на 1882 учебный год., 5 арк.

-
415. Ф. 244 Педагогическое училище гор. Черновцы
оп. 2
Спр. 371 Переписка с краевым школьным советом Буковины о методике преподавание предметов в училище за 1891 г., 13 арк
416. Ф. 244 Педагогическое училище гор. Черновцы
оп. 2
Спр. 445 Свидетельства об окончании курса при училище с присвоением квалификации воспитателей детей дошкольного возраста, 1897 г., 4 арк.
417. Ф. 244 Педагогическое училище гор. Черновцы
оп. 2
Спр. 454 Свидетельства об окончании курса при училище с присвоением квалификации воспитателей детей дошкольного возраста, 1898 г., 2 арк.
418. Ф. 244 Педагогическое училище гор. Черновцы
оп. 2
Спр. 474 Свидетельства об окончании курса при училище с присвоением квалификации воспитателей детей дошкольного возраста, 1899 г., 2 арк.
419. Ф. 244 Педагогическое училище гор. Черновцы
оп. 2
Спр. 519 Свидетельства об окончании курса при училище с присвоением квалификации воспитателей детей дошкольного возраста, 1904 г., 13 арк.
420. Ф. 244 Педагогическое училище гор. Черновцы
оп. 2
Спр. 536 Свидетельства об окончании курса при училище с присвоением квалификации воспитателей детей дошкольного возраста, 1906 г., 14 арк.
421. Ф. 258 Мужская начальная школа (по улице Генерал Мирческу)
г. Черновцы
оп. 2
Спр. 72 Характеристика детей детского сада при начальной мужской школе г. Черновцы, 1931–1934 гг., 98 арк.
422. Ф. 259 Женская начальная школа по улице Штефана чел маре,
г. Черновцы
оп. 3
Спр. 74 Журнал учета посещаемости детьми детского сада при начальной школе в гор. Черновцы за 1931/1932 у. г., 14 арк.

423. Ф. 1006 Частная учительская семинария общества «Украинская школа» в г. Черновцы
оп. 1
Спр. 3 Устав семинарии общества «Украинская школа» в г. Черновцы 1913 г., 32 арк.
424. Allgemeine Schulordnung für die deutschen Normal-, Haupt- und Trivialschulen in sämtlichen Kaiserl. Königl. Erbländern. – Wien 1774. – 60 S.
425. Allgemeine Deutsche Biographie. - Bd. 31. – 1890.
426. Aus unserer Zeit // Feierstunden für Freunde der Kunst, Wissenschaft und Literatur. – 1835. – № 61. – 18 Febr. – S. 567.
427. Baltruschat C. Zur Geschichte der Ausbildung von Kindergärtnerinnen in Österreich / Christa Baltruschat. – Wien 1986. – 79 S.
428. Berger M. Bertha von Marenholtz-Bülow. Ein Porträt / Manfred Berger // Unsere Kinder. – 2007. – Heft 6. – S. 26–27.
429. Berger M. Von der Kleinkinder-Bewahranstalt zum Kindergarten als Bildungsinstitution. Ausgewählte Aspekte zur Entwicklung des Kindergartens in Österreich / M. Berger // Unsere Kinder. – Sonderausgabe Herbst 2004. – S. 1–6.
430. Bobrowska-Nowak W. Historia wychowania przedszkolnego / W. Bobrowska-Nowak. – Warszawa: Wydawnictwa szkolne i pedagogiczne, 1978. – 632 s.
431. Burkovičová R. Stručný nástin vývoje přípravného vzdělávání předškolních pedagogů od počátku 20. století / Radmila Burkovičová. – Режим доступа: <http://www.osu.cz>.
432. C. k. Seminarya nauczycielskie męskie i żeńskie Krolestwa Galicji i W. Ks. Krakowskiego w okresie 1871–1896 / Red. M. Baranowski. – Lwów: Dyr. Semin. naucz. galic., 1897. – 567 s.
433. Cvasețca Ia. A. Rolul societăților feministe în constituirea educației publice preșcolare în Bucovina (sfârșitul sec. XIX – începutul secolului XX) / Iaryna Andriyivna Cvasețca // Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului «Eugen Coșeriu». – Vol. 8. – Suceava, 2015. – P. 216 – 221.
434. Dekret o kształceniu nauczycieli szkół powszechnych w Państwie Polskiem // Dziennik Praw. – 1919. – Poz. 185. – Nr. 14. – S. 281–285.
435. Die erste Kleinkinderbewahr-Anstalt in Galizien. // Galicia. Zeitschrift zur Unterhaltung, zur Kunde des Vaterlandes, der Kunst, der Industrie und des Lebens. – 1840 – № 48. – 20 Octob. – S. 190–191.
436. Fellner A. Die Formenarbeiten: Heft 1–4 / A. Fellner. – Wien 1874–1877.

437. Froebel F. Kindergartenwesen (Pädagogische Klassiker, XII. Band, herausgegeben von F. Seidel). – Wien und Leipzig 1883. – 443 S.
438. Gary M. Wir sind keine Tanten! Die Kindergärtnerin: Zur Geschichte eines Frauenberufs in Österreich / Gisela M. Gary. – Freistadt 2006.
439. Grigoriuță M. Învățământul în Nordul Bucovinei (1775–1944) / M. Grigoriuță. – București, 1993. – 175 p.
440. Gustowiczówna A. System wychowawczy dr M. Montessori / A. Gustowiczówna // Czasopismo Pedagogiczne. – 1918. – S. 176–212.
441. History of the Jews in the Bukowina / Edited by Hugo Gold. – Tel Aviv, volume 2, 1962. – Режим доступу: www.jewishgen.org/.../bukowinabook/buk2.
442. Historja Zgromadzenia SS. Felicjanek na podstawie rękopisów. – Część II. – Kraków 1929. – 265 s.
443. Jakubiak K. Początki polskiej pedagogiki przedszkolnej / K. Jakubiak // Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce. – 2015. - Nr 4 (38), / - S. 109-118
444. Kaindl R. F. Zum 25. Jahrestage der k.k. Lehrer- und Lehrerinnenbildungsanstalt in Czernowitz / R. F. Kaindl // Bukowinaer Rundschau. – 1895. – 28 Juli.
445. Kellner M. Aus- und Weiterbildung österreichischer Kindergartenpädagoginnen aus historischer und zukünftiger Perspektive / Maria Waltraud Kellner. – Graz, 2009. – 308 S.
446. Kvasetska I.A. Role of Frebel course in formation of professional training for pre-school teachers in Western Ukraine (last third of the XIX – early XX centuries) / Iaryna Andriyivna Kvasetska // Scientific journal European science review. – Vienna: «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH, 2014. – № 11–12 2014 (November-December). – S. 42 – 44.
447. Lantos E. A beszédhez való viszony alakulása a magyar felsőoktatásban neveléstörténeti tanulmány / Lantos Erzsébet. – Режим доступу: http://www.retorika.hu/beszed_ovopedagogus-kepzes.
448. Lege pentru învățământul primar al statului (Școale de copii mici, școale primare, școale și cursuri de adulți, școalele – și clasele speciale pentru copii debili și anormali educabili) și învățământul normal-primar // Supliment la revista «Școala noastră». – 1924. – № 10–11.
449. Lehnert S. Spis nauczycieli publicznych szkół powszechnych i państwowych seminarjów nauczycielskich oraz spis szkół w okręgu szkolnym Lwowskim. – Lwow: Nakładem wydawnictwa ksiązek szkolnych, 1924. – S.I – XXXVI. – 160 s.

450. Lwów. Jego rozwój i stan kulturalny oraz przewodnik po mieście / Skreślił prof. dr. Józef Wiczkowski. – Lwów, 1907. – 623 s.
451. Manolache A. Istoria învățământul din România (vol. I Si II) / Anghel Manolache, Gh.Parnuta. – București: Éditura Didactica și Pedagogica, 1993.
452. Mehoffer. E. Der 4. November 1840 in den Kleinkinderbewahr-Anstalten in Wien und Baaden. Der 24. December 1840 in der Kleinkinderbewahr-Anstalt in Lemberg / Mehoffer E. // Galicia. Zeitschrift zur Unterhaltung, zur Kunde des Vaterlandes, der Kunst, der Industrie und des Lebens. – 1840 – № 74. – 22 Dezemb. – S. 293–294.
453. Miejskie Ochronki Chrześcijańskie we Lwowie: Sprawozdanie z działalności Towarzystwa za rok 1926. – Lwów, 1927. – 28 s.
454. Mihăilescu Ș. Istoria feminismului politic românesc (1815–2000) / Ștefania Mihăilescu // Lexicon feminist. – Iași: Éditions Polirom, 2000. – P. 198–227.
455. Morkes F. K historii českého církevního školství: Pedagogické muzeum J.A.Komenského v Praze / Morkes František. – Режим доступу: http://www.skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc.
456. Nowiny Lwowskie // Gazeta Lwowska. – 1840. – № 149. – 17 grudz. – S. 922.
457. Nowiny // Gazeta Lwowska. – 1843. – № 148. – 16 grudz. – S. 980–981.
458. Od detskej opatrovne k materskej škole: Zborník príspevkov z odborno – edeckej konferencie s medzinárodnou účasťou / Eva Gašparová, Monika Miňová (eds.). – Banská Bystrica, 2009 – 126 s.
459. Oesterreichische Statistik, (OS) – hrsg. von der k.k. statistischen Central – Comission. – Wien 1880–1916, Bde 1–93.
460. Oesterreichische Statistik, (OS) neue Folge. – Wien 1910–1919, Bde. 1–17.
461. Österreichisches Biographisches Lexikon 1815-1950. – Bd. 10. – 1991.
462. O organizacji roku szkolnego 1938/39 w szkolnictwie średnim ogólnokształcącymcienia kandydatów na nauczycieli // Gazeta urzędowa województwa Śląskiego – Dział Administracji Szkolnej.– 1938 – № 5. – S. 101–106.
463. Piérwsza szkółka ochroncza dla malych dzieci we Lwowie // Lwowianin. – 1841. – Zeszyt 8. – S. 191-192.
464. Podhajecka M. Pedagogická príprava učiteliek materských škôl v 19. storočí / Mária Podhájeková // Aktivity v materských školách. Zborník príspevkov z celoslovenského odborného seminára s medzinárodnou účasťou. – Prešov: Prešovská univerzita, 2003. – S. 112–116.

465. Podręcznik dla ochroniarek / Pr. zb. pod red. Sekcji Wychowania Przedszkolnego Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego przy współudziale S. Progulskiego, I.M. Schätzel, B. Żulińskiej, J. Warchałowskiej, M. Sariusz-Jaworskiej. - Polskie Towarzystwo Pedagogiczne, Lwow 1920.
466. Röska-Rydel I. Kultur an der Peripherie des Habsburger Reiches. Die Geschichte des Bildungswesens und der kulturellen Einrichtungen in Lemberg von 1772 bis 1848 / Isabel Röska-Rydel Harrassowitz. - Verlag, Wiesbaden 1993. – 421 S.
467. Rozporządzenie ministra wysnan' i os'wiecenia z dnia 22 czerwca 1872 zawierające przepisy o ogrodkach dzieciennych i zakładach z niemi spowinowaconych // Dziennik ustaw pan'stwa dla Krolestw i Krajow w radzie pan'stwa reprezentowanych. – W Wiedniu, 1872. – S. 343–346.
468. Samsel A. Wychowanie przedszkolne w latach 1918 –1939 (część I) / Agata Samsel // Wychowanie w przedszkolu. – 2003 – № 8. – S. 463 – 466.
469. Samsel A. Wychowanie przedszkolne w latach 1918 –1939. – Część II / Agata Samsel // Wychowanie w przedszkolu. – 2003 – № 9. – S. 518 – 522.
470. Sandler B. System Froebła w Galicji // Rozprawy z dziejów oświaty. – T. II. – T. X. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1959. – S. 199–233.
471. Schätzel I.M. Idea wychowania przedszkolnego. Casa dei Bambini jako szkoła wszechstronnej pracy dziecka / I.M. Schätzel. - Polskie Towarzystwo Pedagogiczne, Lwow 1919.
472. Schiessler S. W. Uiber Zweck, Nothwendigkeit und Nützlichkeit der Kleinkinderbewahranstalten zugleich ein Aufruf an edelgesinnte Menschenfreunde, sich dem Vereine zur Emporbringung von Kinderbewahranstalten in Lemberg anzuschließen. – [Prag 1843]. – 14 S.
473. Śliwiński F. Organizacja szkolnictwa w polsce współczesnej. Podręcznik dla kandydatów do zawodu nauczycielskiego. – Lwów – Warszawa. – 1932. – 208 s.
474. Słów kilka o instytucie założonym przez c. k. nadkomisarza wojennego p. Schiesslera, dla przechowania i dozorowania dzieci ubogich rodziców przez ten czas, w którym ciż dziennemu zarobkowi się oddają // Gazeta Lwowska. – 1840. – № 133. –10 listop.– S. 324.
475. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich / pod red. Filipa Sulimierskiego, Bronisława Chłebowskiego, Władysława Walewskiego. – Warszawa: nakładem Władysława Walewskiego, 1880-1902. – T. I-XV.
476. Społeczna działalność kościoła w Polsce / Ułoż. Pawel Kubicki . – Sandomierz 1930. – 198 s.

-
477. Statistisches Jahrbuch, (SJ). – Wien 1863–1881.
478. Statistische Monatschrift, (SM). – Wien 1875–1921.
479. Statystyka szkolnictwa 1937/38 / Nakładem Głównego urzędu statystycznego. – Warszawa 1939. – 97 s.
480. Szkoły Rzeczypospolitej Polskiej w roku szkolnym 1930/31 / Pod redakcją d-ra Marjana Falskiego. – Warszawa, 1933. – 916 s.
481. Talapkovics E. Az ungvári (városi) kisededóvoda //Ungmegyei Tanügy. – 1882. – № 17. – O. 129–131.
482. Ungureanu C. Învăţământul primar din Bucovina (1774–1918) / Constantin Ungureanu. – Chişinău: Civitas, 2007. – 336 p.
483. Ustawa z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa // Dziennik Ustaw. – 1932. – Poz. 389. – Nr. 38. – S. 640–645.
484. Weryho-Radziwiłłowiczowa M. Metoda wychowania przedszkolnego: Podręcznik dla wychowawców / Marja Weryho-Radziwiłłowiczowa. – Lwów–Warszawa. – 1931. – 293 s
485. Winiarz A. Zarys dziejów wychowania przedszkolnego na Lubelszczyźnie do 1939 roku / Adam Winiarz // Wychowanie w przedszkolu. – 2005 – № 2. – S. 68–74.
486. Zarządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 30 czerwca 1929 r. w sprawie organizacji państwowych seminarjów ochroniarskich // Dziennik Urzędowy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia. – 1929. – № 50. – S.119–121.
487. Zdanie sprawy z dotychczasowych czynności lwowskiego instytutu ochrony małych dzieci // Gazeta Lwowska. – 1841. – № 147. – S. 960–962.
488. Zgromadzenie Sióstr Służebniczek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej [Електронний ресурс] / Dominik Cywiński – Режим доступу: <http://www.niedziela.pl/artukul/100133/nd/Zgromadzenie-Siostr-Sluzebniczek>.

ЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

д/з – дошкільний заклад

д/с – дитячий садок

д/я – дитячі ясла

з. рин., зол. – золотий ринський, золотий – валюта досліджуваного періоду

ЗУНР – Західноукраїнська Народна Республіка

кор. – корона (крона) - валюта досліджуваного періоду

КШР – Крайова шкільна рада

МВІО – Міністерство віросповідань і освіти (Австрії)

НТШ – Наукове товариство ім. Т. Шевченка

РТП – Руське товариство педагогічне

УГКЦ – Українська Греко-Католицька Церква

УКТОДОМ - Українське крайове товариство охорони дітей і опіки над
молоддю

УНР – Українська Народна Республіка

УПТ – Українське педагогічне товариство

ЧСР – Чехо-Словацька республіка

ц.-к. – цісарсько-королівський

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- А**брагович Ю. 122
 Абрамсон С. 9, 10
 Адамек І. 9, 11, 98
 Аксентович Ю. 122
 Александрук Г. 157
 Алиськевич А. 137
 Амонашвілі Ш. 254
 Андрійчук Н. 8
 Аніщенко О. 10
 Анна 44
 Арапова Н. 9
 Артемова Л. 9, 10
 Аувен Ф. 159
- Б**ак М. 175
 Бальтрушат К. 9
 Барановський М. 130, 190, 191, 192,
 282
 Барна М. 8
 Бартошевський І. 193, 194
 Батліна Л. 9, 10
 Бергер М. 9
 Беринда П. 27
 Бех І. 8, 10, 253
 Білавич Г. 9, 11
 Біланюк П. 112, 246
 Білецька М. 57, 282
- Бічай Я. 130
 Блажкевич І. 112, 240, 242, 242,
 243
 Боберський І. 137
 Бобровська-Новак В. 9
 Богущ А. 9, 10, 253
 Бондар О. 9, 11
 Борисова З. 8
 Бояновський Е. 48
 Брокгауз 22
 Брум, лорд 46
 Брунsvік Т. 30, 31, 32, 272
 Будіш А. 70
 Букетинська Ю. 150
 Букулей М. 159
 Бурачинська Л. 64
 Бурковічова Р. 9
- В**арга І. 99
 Василевська Ф. 122
 Ващенко Г. 253
 Вдович С. 8
 Велемець О. 8
 Верига В. 8
 Веріго-Радзвивіловичова М. 166,
 236, 238, 239
 Вернадський В. 13

- Вертгаймер Й. 8, 10, 93, 94, 100, 145, 146, 272, 275
Верхаловська Й. 236
Вест А. 62, 64, 65, 69, 70, 281, 284
Вест-Ромсторфер М. 62, 64, 65, 281
Вехслер С. 122
Вехслерова С. 131, 147
Винницька Д. 177
Відман Ю. 147, 148, 216, 277
Вільдершпін С. 8, 10, 29, 30, 92, 93, 96, 100, 115, 272, 274
Вільчковський Е. 9, 10
Вінцент 70
Вісчек А. 68
Влодарчик А. 150
Водонозова Є. 276
Волч В. 130
Воронюк О. 158, 159
Врабіуца К. 159
- Г**айворонський М. 175
Галай М. 8
Галуцинський М. 173
Ганкевич Я. 150
Гануланка Т. 151
Гарань Н. 9, 11
Генджинська Л. 150
Георгерова О. 131
Герфартер М. 125, 147, 153, 195, 215, 216, 276, 277
Герцюк Д. 9, 11
Гізелла 49, 50, 274
- Гірняк Н. 178
Глушко Е. 158, 159
Гнатчук О. 9, 11
Гомс Й. 42
Гомс Т. 42
Гончаренко С. 8, 10
Гордашевська А. 54, 280
Гордашевська Й. 54, 280
Гординська О. 74
Горький М. 133
Григоровіца М. 9
Грінченко Б. 25
Грошман 46
Грушевська М. 57, 59, 282
Грушкевич Т. 193, 281
Гугель Є. 32, 272
Гузар О. 57, 282
Гур'єв П. 32, 272
Гусар М. 49, 275
Густовичувна А. 235, 237, 283, 284
- Г**авліковська Е. 122
Гарі М. 9
Гживінська А. 131
Голоб Л. 150
Гостинська В. 131
- Д**екролі Ж.-О. 236, 238, 283
Дембовська В. 151
Дзерович Ю. 289
Дмитречко 177
Донченко О. 9, 11

- Дончул М. 158, 159
 Драгоманов М. 286
 Дутчак П. 9, 10
 Духнович О. 8, 102, 103, 115, 274
- Е**йдінгер М. 69
 Етвеш Й. 140
- Є**фрон 22
- Ж**аровцева Т. 17
 Желехівський Є. 25, 271
 Животко А. 26, 240, 242
 Жуковський В. 253
 Жулинська Б. 169, 234, 236, 283
 Жулинський Й. 130
- З**абара К. 150
 Завгородня Т. 8
 Запороцька-Потопник А. 178
 Здобницька К. 131
 Зельончанка (Гроттова) Ф. 125, 127,
 131, 147, 148, 195, 216, 277,
 278
 Зязюн І. 8, 10
- І**вах С. 9, 11, 173
 Ігнат А. 8, 140
- Й**оганнес 69
 Йосафат 288
- Йосопескул Д. 123, 132, 160
Калічак Ю. 9, 10
 Кант 191
 Канюк С. 65, 190
 Карпович С. 284
 Кархут С. 137
 Катерина, свята 279
 Кей Е. 175
 Кекиш М. 175
 Кельгофер 175
 Кельнер Л. 193, 281
 Кельнер М. 9
 Кергомар П. 108, 109, 115
 Кирста Н. 9, 11
 Кисілевич О. 112
 Климчук Ц. 150
 Кобилянська Л. 8, 120
 Кобилянський Ю. 190, 282
 Кобринська Н. 54, 57, 59, 280, 282
 Коваленко О. 9, 11
 Козловська М. 244
 Коменський Я.-А. 8, 10, 88–90, 97,
 102, 115, 193, 271
 Кониський О. 39
 Кононко О. 9, 10
 Копестинська Ю. 150
 Кордуш Е. 159
 Косовський В. 130
 Коцюба М. 137, 282
 Кочиндик Я. 156
 Кремень В. 10
 Кріг Ф. 42

- Крісманіч Е. 68
Кудла К. 69, 70, 284
Кузьмів Я. 244, 289
Кузьмович В. 79
Кун Е. 150
Курбский А. 27
Куровець І. 175
Курляк І. 8
Куруц Р. 9
- Л**авріненко О. 10
Лазарович Н. 9, 11
Ланг М. 156, 233, 234, 281
Лантош Е. 9
Левицька М. 80, 287
Левицька Ю. 122, 130
Левицький В. 137
Левицький Ю. 137
Левицький К. 40
Легоцькі Б. 49, 275
Ледер П. 122
Лежогубський Т. 137
Лекавський Т. 122
Лесгафт П. 8, 107, 115, 281
Лисенко Н. 8, 11
Леся Українка, 122
Литвиненко Н. 173
Ліндфорс М. 276
Літинська Б. 131
Літинська В. 175
Локк Дж. 191, 271
Ломницький Є. 54
- Ломоносов М. 80, 287
Лубенець Н. 110
Лук'янова Л. 9, 10
Лучаковська М. 60
Любар О. 8
Люцкевич А. 122
- М**агас М. 158, 159
Мадейський Е. 131
Майо Ч. 98
Майслер 82
Майхер А. 122
Макаренко А. 289
Макарушка О. 137
Макарюсова А. 285
Маковей О. 132
Малицька К. 8, 73, 74, 112, 175, 285, 287
Мандибур А. 130
Маренгольц-Бюлов Б. 103, 104, 115, 147, 196, 215, 216, 275, 277
Марія Войкіца 140
Маргарита, 281
Маркluvна В. 147, 216, 277
Мартин 60
Масалітинова Н. 110
Маслій Г. 8
Махліна К. 110
Махчинська А. 130
Мельничук М. 9, 11
Миськів 178
Міхайльська К. 150

- Мойсак М. 177
 Молнар М. 232, 233, 234, 235, 281
 Монтессорі М. 8, 10, 107–109, 115,
 175, 207, 236, 237, 238, 242, 283,
 284
 Моркес Ф. 9
 Мохнацький 137, 283
 Мурій М. 178
 Мюллер З. 150
- На**гачевська З. 9, 11, 98, 111, 173, 240
 Негребецький І. 193, 194, 279
 Недільський С. 25, 271
 Ничкало Н. 9, 10
 Німців 178
 Новицька Ц.-Л. 131
 Новосельський Т. 97, 98, 273, 274
- Об**ерлін Й.-Ф. 8, 29, 91, 115, 271
 Оберон 42
 Огієнко І. 253
 Одоєвський В. 32
 Ожаровська С. 35, 37, 43, 273
 Озаркевич Е. 137
 Озаркевич О. 57, 282
 Олеськів-Федорчак С. 238, 287
 Олеховська Е. 150
 Оліва М. 150
 Олійник М. 9, 10
 Олулович С. 156
 Ольшевська К. 150
 Омелько П. 159
- Опальська М. 150
 Оржеховська В. 253
 Отич О. 9, 10, 253
 Оуен Р.-В. 8, 29, 91, 115, 271
- Па**нюк Т. 9, 11
 Паньковська Й. 131
 Парамонова Л. 9
 Партицький О. 12
 Паславська О. 177
 Пачовський В. 251
 Пенішкевич О. 8, 120
 Переш Ш. 98
 Перині Ж. 71, 279
 Песталоцці Й.-Г. 8, 10, 30, 91, 97, 98,
 112, 115, 191, 193
 Петрашевська П. 122
 Петрович 64, 65, 69, 80, 281, 287
 Петрюк І. 8, 120
 Пехота О. 17
 Пічугіна Н. 9
 Платон 191
 Пложинська Е. 150
 Погоржельська М. 156, 235, 283
 Подгаєцька М. 9
 Поніманська Т. 9, 10
 Понінська Г. 47
 Попиченко С. 9, 11
 Попович О. 201
 Порумбеску Л. 69
 Потапюк Л. 9, 11
 Потушняк Ф. 13

- Предслава 27
Прейер В. 216
Прогульський С. 236
- Р**адванська В. 125, 147, 148, 151, 277
Радецький 65, 69
Ракова С. 74
Ратич С. 178
Рего Г. 9, 11, 72
Рейснер М. 150
Решетуха 178
Розенбаум Р. 69
Розумкевич Ю. 150
Росул В. 8
Ротенбург Е. 156, 281
Рудницький С. 137
Руснак І. 8
Русова С. 8, 10, 26, 57, 81, 98, 110,
111, 115, 240–242, 244, 246, 251,
253, 254, 261, 276, 285, 286, 288–
290
- С**авицький Р. 177
Савойська М.-А. 43
Садова Т. 9, 11
Сальо Л. 137
Самсель А. 9
Сандлер Б. 9
Саннікова Т. 253
Сапіга Л. 47, 274
Саріуш-Яворська М. 165, 166, 235,
236, 285
- Свобода Я.-В. 8, 24, 96, 97, 98, 115,
272, 273
Сейдлер Р. 216
Селезінка Н. 78, 240, 286
Селецький К. 54, 55, 280
Семака Є. 188
Семенов О. 10
Сергеєва В. 9, 11
Сечені І. 49
Сим А. 150
Симонович А. 275
Сігаєва Л. 10
Сікорський І. 10, 90, 115, 279, 283
Сірополко С. 26, 240
Сірополко С. 8
Скибінський А. 43
Сковорода Г. 9
Скоковська М. 156
Сливінська (Нікітович) Г. 126, 278
Слободянюк Т. 9, 11
Слоневський Т. 130
Смаль В. 8
Смаль-Стоцький С. 132
Солдатенко М. 10
Стальмах 75
Сташиць 60,
Стельмахович М. 9, 10
Стефанік В. 13
Стефанія 69, 132, 133, 279
Стефанович А. 200
Стефанович О. 130
Стехлік А. 159

- Стжалковська С. 137, 281
 Стжелецька М. 131
 Стрембош 35
 Ступарик Б. 8
 Сулятицька Е. 159
 Суховерська О. 175, 242
 Сухомлинська О. 9, 10, 253
 Сухомлинський В. 13
- Т**
 Талапкович Е. 49, 275
 Танько Т. 17
 Таранько М. 175,
 Тарчинська М. 150
 Терлецький Г. 246
 Тимчук Л. 8
 Тинецький В. 122
 Тіммер А. 69
 Толстой Л. 70, 278
 Требіч Ф. 159
 Третяк Ю. 132
 Тринус О. 10
 Троцко Г. 17,
 Туган-Барановський 136, 281
 Тумліч Л. 156, 281
 Туржанська Л. 169
 Тхоржевська Т. 253
- У**
 Улюкаєва І. 9, 11
 Унгуряну К. 9
 Ушаков Д. 26
 Ушинський К. 10, 22, 103–105, 115,
 121, 253, 275, 284
- Ф**
 Фабіоревська М. 163
 Федій О. 11
 Федькович Ю. 13, 133
 Фельнер А. 216, 217, 218, 278
 Фештетіч Л. 99, 273
 Філіонова Т. 9, 11
 Філіппі Я. 131
 Філіпчук Г. 9, 10
 Філіпчук Н. 9, 10
 Фішер А. 216, 219, 277
 Франко А. 186
 Франко І. 40, 136, 186
 Франко О. 57, 282
 Фребель К. 101
 Фребель Ф.-В. 10, 18, 20, 23, 25, 26,
 32, 33, 39, 40, 42, 100, 101, 107,
 110, 115, 145, 147, 161, 175, 190,
 191, 193, 195, 196, 207, 215, 216,
 218–223, 236–238, 273, 274, 279,
 284
 Фредро О. 43
 Фріднер Т. 98
 Фукса М. 150
- Х**
 Херескул 68, 69, 282
 Хімані Л. 8, 94, 95, 96, 115, 272
 Хомич Л. 10
 Хомишинець М. 177
- Ц**
 Цейтлін Є. 110
 Целевич В. 175

Ціпановська О. 151

Цісик О. 177

Ціцимірська Н. 169, 235, 238, 283,
285

Чайковський О. 137

Чернишова О. 34, 275

Шашкевич М. 177,

Шевченко Т. 137, 172, 282, 289

Шептицький А. 60, 123

Шетцель І.-М. 235, 236, 237,
283

Шиллінг М. 125, 147, 148, 195, 216,
277, 278

Шипер Н. 131

Шільдбах К. 26

Шісслер С-В. 34–39, 41, 42, 44–46,
272–274

Шмайковська В. 156

Шмідт Ю. 195

Шрадер-Брайманн Г. 107

Штефан А. 8

Юр 60

Яблонський В. 122,

Яворський Л. 137

Ян з Падли 62

Ярема 178

Яросевич Е. 150

Ясінчук Л. 8, 112–115, 243, 244

Яхимович Г. 43

Яхович С. 169

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

- Австралія** 72
- Австрія** 21, 23, 24, 30, 32, 46, 93–95, 97–99, 101, 118, 119, 144, 145, 147, 186, 188, 198, 200, 202, 216, 254, 255, 257, 272, 273, 275, 278, 287
- Австро-Угорщина** 8, 11, 23, 26, 30, 51, 72, 105–107, 109, 118, 120, 153–155, 161–162, 179, 188, 199, 203, 205, 211, 214–215, 218, 222, 232, 265, 279, 280, 282
- Америка (США)** 30, 72, 171, 272
- Англія** 29, 30, 92, 98, 103
- Арбора (центр)** 83
- Б'яла (Біла)** 56
- Банська Бистриця** 32
- Белз** 76, 287
- Бельгія** 21, 103, 107, 257
- Бережани** 139, 176, 287
- Бережениця** 78
- Березький комітат** 48, 71, 233
- Берлін** 98, 107, 110, 196, 275
- Бессарабія** 171
- Більце Шляхетське** 48, 275
- Бланкенбург** 32, 33, 101, 273
- Богемія** 48, 153, 154, 160, 161, 272, 282
- Борщівський р-н** 57
- Бохня** 56
- Брно** 153
- Брюсель** 283
- Броди** 56
- Буда** 27, 30, 31, 272, 276
- Будапешт** 27, 30, 99, 204, 232, 272, 276, 278
- Буковина** 8, 10, 11, 12, 14, 19, 23, 30, 48, 62, 64, 67–70, 72, 79–81, 84–86, 118, 123, 132, 134, 135, 138, 139, 141–143, 146, 155, 156, 160, 161, 164, 171, 179, 180, 185, 186, 188, 193, 201, 204, 205, 207, 232, 266–268, 270, 280, 281, 283, 284, 287, 289
- Буськ** 175
- Бухарест** 279, 281
- Варшава** 98, 168, 169, 238, 273, 284
- Варшавське воєводство** 173
- Василів** 159
- Велика Україна** 171
- Великий Березний** 71
- Великобританія** 257

- Велічка 56
- Верхня Австрія 48
- Винники 76, 287
- Виноградове 71, 279
- Відень 32, 48, 92, 94, 96, 98, 153,
154, 161, 188, 216–219, 221, 272,
274, 275, 277, 279, 284
- Віленське воєводство 168, 173
- Вільно 174, 212
- Вогези 29, 271
- Волинська губернія 121
- Волинь 11, 27, 171
- Габсбурзька монархія** 43, 106
- Галичина 8, 10–12, 14, 19, 21–23,
27, 30, 35–37, 39, 47, 48, 53, 54,
61, 62, 72, 73, 76, 78, 85, 86, 118,
121–124, 126, 128, 134, 135, 138,
139–141, 146, 148, 151–155, 161,
164, 165, 168, 169, 171, 174, 175,
179, 180, 183–186, 188, 190, 193,
202, 204, 205, 207, 214, 216, 224,
232, 235, 236, 237, 240, 243, 246,
250, 266, 268, 270, 273–275, 277,
278–287, 289, 290
- Галле 21, 271
- Гамбург 101
- Голландія 103
- Городенка 62
- Греція 257
- Гура-Гумора 69, 70
- Гусятин 56, 57
- Гліт** 83
- Грац 44, 153
- Грудек
- Далмація** 48
- Данила 82, 83
- Дерманешти 82, 83
- Добряни 78
- Дрезден 98, 103, 275,
- Дрогобицький повіт 77
- Дрогобич 74, 171, 286, 288
- Друга Річ Посполита 73, 173, 207,
251
- Дублін 274
- Егер** 154
- Європа** 21, 24, 29, 92, 272
- Європейський Союз (ЄС) 257
- Жовква** 54
- Жужелі (Жужеляни) 48, 54, 57,
275, 280
- Закарпаття** 8, 10–12, 14, 20,
24, 30, 48, 62, 70–73, 84–86,
101, 106, 118, 121, 140, 142,
143, 164, 180, 204, 207, 232, 233,
266, –270, 274, 278–280, 284–
286
- Закарпатська область 12

-
- Закарпатська Україна 11
 Заліщики 56
 Зальцбург (земля) 154, 161
 Зальцбург (місто) 154
 Замарстинів 76, 287
 Західна Європа 147, 215, 275
 Західна Україна 7, 25, 39, 42, 72,
 102, 179, 182, 216, 258, 265, 271,
 274, 278
 Західне Закарпаття 267, 281
 Західно-Українська Народна
 Республіка 73
 Збаразький повіт 178
 Збоїська 76, 287
 Зборівський повіт 178
 Знесення 76, 287
 Золочів 56
- І**вано-Франківська обл. 13,
 Ілішешти 83
 Іпотешти 82, 83
 Ірландія 257, 274,
 Іспанія 257
 Італія 257
 Іцкани-вокзал 83
- К**айлгау 101
 Калинівці-Єнакій 82, 83
 Калинівці-Купаренко 82, 83
 Кам'янка-Струмилова 56
 Канада 21, 171
 Карпати 240
- Качика 83,
 Кельцьке воєводство 173
 Київ 25, 27, 121, 275, 275, 276,
 282–284
 Київська губернія 121, 276
 Кіцмань 81, 159
 Клепарів 76
 Клокучка 159
 Коломия 62, 138, 139, 171, 175,
 176, 283, 287, 288
 Коростишів 121, 276
 Костіна 159
 Крайна 153, 160
 Краків 56, 110, 121, 122, 132, 147,
 148, 152–154, 166, 169, 216, 267,
 276, 285
 Краківське воєводство 85, 86, 168,
 173
 Красичин 48, 275
 Кросно 56
 Куфштайн 125, 147, 153, 195, 215,
 216, 276, 277
- Л**айбах (Любляна) 153
 Ланцут 48, 275
 Латинська Америка 21
 Левандівка 75, 76
 Лейпціг 219, 221,
 Лецьке воєводство 168
 Лисятичі 78
 Литва 27
 Лодзьке воєводство 168
 Люблін 166, 169, 285

- Люблінське воєводство 168, 173,
Львів 12, 25, 35–37, 39, 40–47, 53,
56–62, 74, 75, 77, 110, 121, 122,
129, 136–140, 148, 153, 154, 165,
166, 168, 169, 171, 172, 174–176,
186, 193, 212, 216, 235–238, 251,
267, 271, 273, 274, 276, 279, 281–
283, 285, 286, 288–290
Львівське воєводство 77–79, 86,
168, 169, 173
- М**ала Голова 159
Марамороський комітат 48, 49, 71,
233, 274
Мараморош-Сігет 48, 49, 274
Мармарощина 49, 274
Мерецей 82, 83
Мелець 56
Мисленіце 56
Монастирська 159
Моравія 48, 160, 161
Мукачеве 140, 284
Мрин 284
Мшана 175
- Н**адвірна 76, 287
Наддніпрянська Україна 9, 34, 240
Наддніпрянщина 284
Нижня Австрія 48, 153, 154, 160,
161, 282
Нідерланди 257
Ніжинський повіт 284
Німеччина 21, 30, 93, 94, 98, 109,
110, 215, 254, 255, 257, 271, 272,
275, 276
- Німецька Демократична Республіка
(НДР) 254
Новий Санч 56, 121
Нові Мамаївці 81
Ноймаркт 56
Нью-Ланарк 29, 271
- О**строг 121
- П**асіки Личаківські 76, 287
Перемишль 48, 53, 56, 110, 121,
122, 126, 129, 148, 153, 154, 171,
267, 274, 276, 288
Перемишльський округ 47, 274
Пешт . 99
Південна Буковина 83
Підвежинець 48, 275
Підгаєцький повіт 178
Підгірці 48, 275
Підзамче 48, 276
Підкарпатська Русь 84–86, 143,
269, 285, 286, 290
Підкарпаття 171
Пілзень (Пльзень) 35, 47, 272
Пільзно 56
Познанське воєводство 168, 173
Познанське королівство 165,
285
Познань 166, 285
Полісся 171
Полтава 34, 273
Польське королівство 34, 36, 97,
165, 166, 285
Польща 11, 18, 28, 76, 77, 142, 165,
170, 173, 174, 180, 207–212, 240,

- 251, 257, 263, 266, 269, 273, 285,
288, 290
- Прага 32, 34, 96–98, 110, 153, 154,
240, 272, 286
- Пруссія 101
- Пряшів 205, 233, 267, 280
- Пустомитівський р-н 35, 273
- Путила 81
- Рава-Руська** 76, 287
- Рава-Руський повіт 77
- Радванка 71
- Радівецький повіт 84, 289
- Радівці 69, 70
- Радомишльський повіт 121, 276
- Радянська Україна 26
- Радянський Союз 289
- Реймс 21, 271
- Ржешов 56, 121
- Рим 237, 283, 284
- Ропчице 56
- Російська імперія 11, 26, 34, 72,
121, 273
- Росія 26, 32, 72, 107
- Румунія 11, 20, 49, 72, 73, 79, 81,
83, 142, 180, 207, 257, 264, 266,
267, 269, 274, 279, 281, 286, 288,
290
- Самбір** 56
- Самолусків (Самолусківці) 57
- Санкт-Петербург (Петербург) 26,
27, 272, 275, 276, 277, 281
- Сатулмаре 159
- Середнє 70
- Серет 69, 70
- Сілезія 48, 153, 154
- Слобода-Прункулуй 82, 83
- Словаччина 32, 257, 280
- Словенія 153
- Снятин 56, 62
- Сокальщина 54, 280
- Солка 83
- Сороки (Сороки-Львівські) 35–37,
42, 273
- Станіслав (Івано-Франківськ) 54,
62, 76, 121, 139, 171, 175, 288
- Станіславське воєводство 77–79,
86, 169
- Станц 30
- Стара Жучка 81
- Сторожинець 69, 70
- Сторожинецький повіт 84, 289
- Сторожниця 71
- Стрий 54, 62, 74, 176, 177, 280, 286,
287
- Стрийщина 78, 286
- Строєшти 83
- Сучава 69, 70, 81, 123
- Сучавський повіт 82–84
- Східна Галичина 62, 74, 77, 78, 112,
169, 173, 178, 286, 287, 290
- Східна Україна 280
- Східне Закарпаття 28
- Сянок 56
- Тарнобрег** 56
- Тарнов 56, 148
- Теребовля 62, 74, 286
- Тернопіль 56, 121, 176, 177, 242,

- 287 107–109, 257, 271, 272
- Тернопільська обл. 57
- Тернопільське воєводство 77–79,
86, 169
- Тернопільський повіт 178
- Тернопільщина 57
- Тироль 125, 147, 161, 195, 215,
224, 276
- Толн 98, 99, 273
- Топорів 159
- Торунь 166, 285
- Троппау (Опава) 153, 154
- Тюрінгія 32, 273
- У**герське 78
- Угнів 76, 287
- Угорське королівство 99, 106, 205,
232, 233, 267
- Угорщина 85, 99, 257, 273
- Угочанський комітат 48, 71, 233,
279
- Ужанський комітат 48, 71, 233
- Ужгород 21, 49, 50, 70, 140, 275,
278, 282
- Ужгородський р-н 70
- Україна 7, 9, 10, 12, 13, 17, 18, 121,
242, 251, 255, 256, 258
- Українська Народна Республіка
(УНР) 26, 240
- Ф**едеративна Республіка Німеччина
(ФРН) 254, 255, 257
- Фінляндія 257
- Франція 21, 29, 30, 72, 91, 103,
- 107–109, 257, 271, 272
- Ж**ерсон 121
- Хржанув 56
- Ц**ешанув 56
- Цигани 57
- Цісляйтанія 154
- Ч**ернівецька обл. 65, 68
- Чернівецький повіт 81, 84, 289
- Чернівці 21, 52, 62, 64, 65, 67–70,
80–82, 110, 120, 121, 123, 126,
132, 133, 138, 139, 158–160, 190,
192, 267, 277, 279, 281–283
- Чернігівська губернія 284
- Чехія 35, 47, 153, 257
- Чехо-Словацька республіка (ЧСР)
11, 20, 24, 73, 84, 85, 142, 143,
164, 180, 207, 266, 267, 269, 285,
289,
- Чортків 139,
- Ш**вейцарія 21, 72, 107
- Швейцарія 30, 103, 104, 110, 257
- Шербівці 82, 83
- Шлезьке воєводство 168, 173
- Я**ворів 175
- Яворівський повіт 77
- Японія 72
- Ярославський повіт 77

SUMMARY**Kvasetska Iaryna****PROFESSIONAL TRAINING OF PRE-SCHOOL
TEACHERS IN WEST UKRAINIAN LANDS
(HISTORICAL ASPECT)**

The monograph is dedicated to studying and actualizing historical experience of professional training of pre-school teachers at pedagogical educational institutions in West Ukrainian lands (last third of the XIX – first half of the XX centuries).

On the grounds of research of historical sources, archives documents and materials a retrospective analysis of historical cultural-educational conditions for originating and development of pre-school education and professional training of pre-school teachers in West Ukrainian lands of Galicia, Bukovyna and Transcarpathia has been conducted. Peculiarities of formation of professional pedagogical educational institutions system for pre-school teachers' training, organizational basis of functioning of women's teachers' seminaries and Froebel courses, circumstances of transformation of Froebel courses into independent educational institutions – pre-school teachers' seminaries – have been clarified. It has been established that of significant influence on development of a pre-school teacher's occupation had been Lviv, Peremyshl, Krakow and Chernivtsi state teachers' seminaries which were training teachers within people's schools teachers' training program and through a special Froebel course for pre-school teachers.

Theoretical and methodological grounds of would-be pre-school teachers' professional training have been analyzed, contents of theoretical studies and practice, their connection and significance in professional development of would-be pre-school teachers have been shown, regional peculiarities of pre-school teachers' professional training have been generalized.

Archives materials that reveal peculiarities of pre-school teachers' professional training organization have been used in research for the first time, periodization of pre-school education development and pre-school teachers' professional training in West Ukrainian lands has been grounded and comprises 3 time periods: 1839–1870

– period of originating and development of children’s social education; 1871–1918
– period of originating and development of professional training of would-be pre-school teachers on the basis of women’s teachers’ seminaries; 1919–1945 – period of transformation of pre-school education system and professional-pedagogical training of pre-school staff within Polish, Romanian and Czech-Slovak educational systems.

Pedagogical meaning and mechanisms of introduction of historical gaining’s in modern pedagogical practice have been identified, recommendations for educational institutions of pre-school teachers’ professional training have been summarized. Based on the outcomes of the research, a methodological manual and methodological recommendation for students who major in Pre-School Education at higher educational institutions have been presented.

Key words: professional training, pre-school teacher, teachers’ seminary, Froebel course, contents and organization of studies, West Ukrainian lands, historical-pedagogical experience.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Ярина Андріївна Квасецька

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА
ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЛЯ
НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ
ЗЕМЛЯХ: історичний аспект**

Монографія

Редактор *Ф. С. Андрієць*

Комп'ютерна верстка – *А. Т. Прибузький*

Коректор *М. В. Капричук*

Підписано до друку 19.12.2016. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Ум. друк. арк. 21,12.
Наклад 300 прим. Зам. . . . Ціна договірна.

Видавництво редакції «Зелена Буковина»,
58018, м. Чернівці, вул. Головна, 200.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів друкованої продукції –
ДК № 563. від 10 серпня 2001 р.

Друк...